

imago in bonis agendis. Quis enim dicit se in Christo manere, debet sicut et ipse ambulavit et ipse ambulare, hoc est eum imitari, et ideo imago ab imitando scilicet, gloria Dei, ut Deus non ipse vir per omnia glorificetur. Hanc eandem processionem Dominus designat, ubi ait: *Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam* (Marc. 11). Surge a vitiis, tolle grabatum tuum, id est, porta a quo portaberis, id est, sicut frater tuus tolerabat infirmitates tuas, sic tu tolera infirmitates fratris tui, et hæc faciendo ambula per rectam intentionem in domum tuam, id est, paradisum ut omnia facias propter spem futuræ vitæ. Nemo cum uxore Lot retro respiciat, vel quasi canis ad vomitum redeat, velcum filiis Israel in Ægyptum ad ollas mente eat, quis, juxta Veritatem: *Nemo mittens manum ad aratrum* (Luc. ix), etc. Nunc igitur summam videamus unde hæc processio incipere debeat, et quousque pervenire, vel procedere. Mens igitur lætetur, spiritus exsultet, os, lingua novum canticum depronant. Manus sinistra tympanizet, vel citharizet. Dextra manus psallat, imo utraque manu utamur pro dextera, ut omnia interiora et exteriora laudem

A et gloriam Deo concrepent, ut totus homo tendat ad Deum, juxta illud: *Levemus corda cum manibus in caelum, ut qui totum fecit totum possideat* (Thren. 111). Sic igitur procedamus donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi obviam Christo in aera. Deus bonus pastor, qui posuit animam suam pro ovibus suis, introducat nos in veram terram promissionis, in terram viventium, quæ fuit lacte et melle. Hæc terra viventium est nobis promissa a Christo qui est Dei virtus et Dei sapientia, quam terram dabit nobis in hæreditatem, quando manifestabit se nobis ducens ad paternam visionem, ad summi boni fruitionem, ad omnium deliciarum affluentiam. Et nos egredientes et ingredientiæ pascua inveniemus. B Egrediemur per sensum carnis, et pascua inveniemus in lacte humanitatis Christi. Ingrediemur per sensum rationis, et pascua inveniemus in melle divinitatis ejus. Ibi erit æterna satietas, gaudium plenum quod nemo tollet a nobis, quia æternum hoc erit in fine sine fine, ad quem nos perducat ipse auctor pietatis. Amen.

DE EXTERMINATIONE MALI ET PROMOTIONE BONI.

TRACTATUS PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum? (Psal. cxliii.) Exclamatio est vox ista Prophetæ, cum admiratione; admiratio cum exultatione. Videbat enim divinum quoddam miraculum; nec unum tantum, sed geminum, utrumque magnum, utrumque mirum, utrumque valde stupendum. Videbat mare ante conspectum Israel fugere; videbat Jordanem cursus sui impetum in fontem reflectere; videbat utrumque Hebræo populo cedere et proficiscentibus liberum iter relinquere. Quid horum non novum, quid horum non mirum? Utrumque ita contemplabatur, et ad utrumque mirabatur, et de utroque gratulabatur. Exclamat ergo in voce exultationis et confessionis: *Quid est tibi, mare, quod fugisti: et tu, Jordanis,* D *quia conversus es retrorsum?* Primum miraculum fit in exitu Israel de Ægypto, secundum autem fit in exitu Israel de deserto. Quis mihi tandem aliquando det perfecte deserere regionem dissimilitudinis: quis mihi dare possit introire in terram promissionis, ut æque videre possim fugam maris, et conversionem Jordanis? Pulchrum spectaculum, satisque jucundum videre aquam maris fugientem, videre aquam Jordanis revertentem, amaram recedere, dulcem reflucere, amaritudinem deficere, dul-

C cedinem redundare. Quisquis hæc vides, miror si non et ipse exclames: *Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?* Nunquam solent fieri hujusmodi miracula, nisi ante veros Judæos, nisi ante bonos Hebræos.

CAPUT II.

De gemina confessione, et gemina promotione.

Confessio facit Judæum, transitus facit Hebræum. Judæus siquidem *confitens*, Hebræus *transiens* interpretatur. Et est confessio vera, et est confessio ficta. Similiter est transitus bonus et est transitus malus. Confessio vera facit Judæum verum, et transitus bonus facit Hebræum bonum. Ascribere tibi mala tua, ascribere Deo tuo bona tua, confessio vera, confessio recta. Illa est criminis, ista est laudis; utraque sane utilis, utraque laudabilis. Similiter est duplex transitus; uterque quidem bonus, uterque necessarius. Qui transit de malo ad bonum, bene quidem transit; et qui transit de bono ad optimum, bonum et ipse transitum facit. Cognosce ergo, et confitere mala tua, et noli in ipsis remanere; sed transi ea, et factus est transitus primus, et confessio prima. Similiter confitere Deo de bonis tuis, lauda ipsum pro bonis suis, et noli torpere in ipsis: sed nitere quantum potes ad meliora, et transi ad optima, et factus est transitus secundus, et confessio secunda.

Ad confessionem primam solet fieri miraculum primum et ad confessionem secundam solet fieri miraculum secundum. Per confessionem siquidem criminis efficitur fuga maris, et ad confessionem laudis statim convertitur Jordanis.

CAPUT III.

Quomodo confessio criminis valeat ad exterminium mali.

Omnia namque in confessione lavantur: conscientia mundatur, amaritudo tollitur, mare fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animis hilarescit. Siquidem beati qui lugent, quoniam ipsi consolantur. Quid est lugere, contristari, nisi maris tempestatibus agi? Et quid est gaudium consolationis, nisi fuga maris et absentatio doloris? Audi Judæum crimina sua confitentem, et attende ante eum aquam maris fugientem: Dixi, inquit, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (Psal. xxxi). Iniquitatem confitebatur, et mare fugabatur, quia impietas remittebatur. Impietas enim mare est, dulcem siquidem aquam facere non potest; sed est aqua ejus salsa valde et multum amara, et amaritudo ejus amaritudo amarissima. Quid, quæso, dulcedinis habet invidia? Quid, obsecro, dulcoris habet iracundia; quid suavitatis impatientiæ? Hujusmodi, ut arbitror, aquæ quælibet amaræ sunt, et mare faciunt, quia nulli penitus sapere, nemini placere possunt. Vides ne ergo quale sit hujusmodi mare magnum, et spatiosum manibus quod potest appellari malitiæ. Nam est et aliud quod potest dici miseræ habens et ipsum quidem minime dulcem aquam, sed minus tamen amaram. Sed felix qui dominatur a mari usque ad mare, ut nulli subiaceat culpæ, nulli succumbat pœnæ, in tantum, ut non dominetur omnis ei iniquitas, nec eum opprimat ulla adversitas. Felix ante cujus conspectum mare fugit malitia recedit, miseria cedit, conscientia hilarescit. Nunquidnam qui ejusmodi est, fiducialiter psallere non potest? Quid est tibi, mare, quod fugisti? Si vis ergo et tu fac quemdam bonæ professionis Judæum; confitere ex corde peccatum tuum, ut possis et ipse videre tale spectaculum, tam grande miraculum, et psallere non dubites hujusmodi hynnium. Quid est tibi, mare, quod fugisti?

CAPUT IV.

Quomodo confessio laudis valeat ad promotionem boni.

Sed nunc illud consideremus, quomodo ad confessionem laudis soleat fieri conversio Jordanis. Sed hoc melius, ut arbitror, operando quam disputando discimus, hoc citius experiendo quam loquendo probamus. Denique satage et tu confiteri, mirari, venerari Dei potentiam, Dei sapientiam, Dei misericordiam, et certus sis quia, quanto plus laudabis, tanto ardentius amabis. Ne te ergo pigeat divinam gratiam multum laudare, ut multum ames; multum amare, ut multum desideres. Quanto enim vehementius desiderabis, tanto citius ob-

linebis quod multum concupiscis. Ama quod prius contemnebas, contemne quod prius amabas, et securus sis, quia conversus est Jordanis. Dilige Deum, despice mundum, et vere fatebor quia Jordanis conversus est retrorsum. Qualis, quæso, ista est conversio Jordanis: quam mirabilis, quam laudabilis, quam amabilis, totum impetum amoris, totam inundationem dilectionis, totam affluentiam delectationis, magna cum festinatione currere non deorsum, sed sursum, quærere quæ sursum sunt, non quæ super terram; ita ut veraciter profiteri possis, quia Jordanis conversus est retrorsum! Hæc causa, ut arbitror, existit, cur Prophetam fieri Judæum nec pignit, nec puduit, eo quod veraciter agnovit quia *Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime (Psal. xc1)*. Inde est illa firma confessio et devota promissio: *Confitebor Domino nimis in ore meo, et in medio multorum laudabo eum (Psal. cviii)*. Nonne Judæum se esse voluit, cum dixit: *Lauda, anima mea, Dominum? (Psal. cxlv)*. Nonne aquam Jordanis deorsum fluere prohibuit cum animam suam blanda allocutione admonuit? *Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, et Deus meus (Psal. xlii)*. Nonne Jordanis fluentia converti desideravit, cum ait: *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi (Psal. cxiv)*. Miror si hoc audies, et ipse non ambis fieri Judæus, et confiteri Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus, et inveniariis dignus, cui dignetur Dominus ostendere tam grande miraculum, ut cum Propheta psallere possis; quia Jordanis conversus est retrorsum.

CAPUT V.

Quod prima promotio virtutis sit in contemptu mundi.

Sed nec illud, quæso, tibi satis, cum fueris Judæus, nisi efficiaris pariter et Hebræus. Profecto idem ipsi Hebræi, qui et Judæi, licet ex alio Judæi, et ex alio Hebræi. Nam confessio, ut dictum est, Judæum, et transitus efficit Hebræum. Denique et tu ipse, si in Ægypto es, transi, et desere Ægyptum, et fecisti quemdam bonæ spei Hebræum, et videbis in fuga maris magnum illud et stupendum miraculum. Sed, si ipsum etiam desertum transire studueris, videbis adhuc majora his in conversione Jordanis. Primus ergo transitus est de Ægypto, secundus de deserto. Primo transi de mundo ad teipsum, secundo de teipso in Deum, Mundum amasti, mundum despice, et transi. Desere curas sæculi, et age curam tui, et incipis esse cultor eremi. Rediens de Ægypti tenebris, de erroribus mundanis ad secretiora cordis, nihil aliud invenies, nisi locum horroris et vastæ solitudinis. Hæc est enim terra illa deserta, invia, et iniquosa, conscientia videlicet diu neglecta, omnino inculta, spinis et tribulis obsita, et omni horrore plena. Oportet ergo te Ægyptum deserere, et hujusmodi eremum petere, si cupis fugam maris oculis tuis aspicere, sicut et David elongavit fugiens, et mansit in solitudine, im-

ple prævaricator, quod prævaricatoribus præcipitur, A ubi dicitur : *Redite, prævaricatores, ad cor* (Isai. XLVI), et factus est transitus primus, et de cætero recte appellaris Hebræus.

CAPUT VI.

Quod secunda promotiq virtutis sit in contemptu sui.

Redi ergo ad teipsum, et omni custodia custodi cor tuum. Sed væ tibi, si remanes ibi. Noli remanere, sed transi pergens, et pertransiens in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei. Transi ergo et teipsum, perge in Deum tuum, quære et apprehende summum bonum. Audi illam qui clamitat in plateis; ausculta vocem Sapientiæ, ad hunc secundum nos transitum admonentis : *Transite ad me*, inquit, *omnes qui concupiscitis me* (Eccl. XXIV). Desere mundum, et factus est transitus B Israel de Ægypto. Contemne teipsum, et factus est transitus Israel de deserto. Primum ergo transitum facit contemptus mundi, secundum transitum efficit contemptus sui. Ad primum transitum mare fugatur. Ad secundum transitum Jordanis convertitur. Fuga maris exterminatio amaritudinis. Conversio Jordanis reordinatio charitatis.

CAPUT VII.

Quomodo per contemptum mundi fiat exterminium mali.

Vis apertius audire, plenius nosce quomodo ad primum transitum Hebræorum, qualiter ad mundi contemptum fiat fuga maris, amaritudinis exterminium. Statim absque dubio ut Ægyptum deserueris, C ut mundum post te totum rejeceris : perit causa timoris, causa doloris, radix amaritudinis (radix siquidem omnium malorum cupiditas). Cum enim poteris mundum plene evadere, cum cæperis nulla ejus prospera concupiscere, nulla ejus adversa pertimescere, quid jam erit quod tuam mentem poterit perturbare? Quid, quæso, rectius in fuga maris accipimus, quam nullis fatigari perturbationibus? Denique non turbetur cor vestrum, neque formidet, et mare ante conspectum nostrum fugiens abiit et recessit. Puto quia mare non jam erit amplius quando absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, quando jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt. Quid enim est timor et tremor D et mæror, nisi aquæ maris amare nimis, omnisque omnino expertes dulcedinis? Venit in altitudinem maris hujusmodi Propheta, ni fallor, cum diceret : *Timor et tremor venerunt super me* (Psal. LIV). Et illud : *Tribulatio et angustia invenerunt me* (Psal. CXVIII). Mare hujusmodi offendunt quotquot Ægyptum deserunt, desertum petunt, promissionis terram concupiscunt. Oportet enim nos per multas tribulationes transire in regnum Dei.

CAPUT VIII.

Quod contritio animi nunc sit in adjutorium, nunc ad firmamentum boni.

Hujusmodi mare alii habent ante se, alii autem post se. Qui autem ante se habent, est eis ad impe-

dimentum; qui juxta se habent, est eis in adjutorium; qui post se habent, est eis ad firmamentum. Sic itaque Israelitici Ægyptum deserentes, desertum intrare volentes, et ad promissionis terram suspirantes, prius habuerunt mare ante se ad impedimentum profectionis; post habuerunt juxta se in adjutorium defensionis, quando erat eis pro muro a dextris et sinistris; tandem habuerunt post se in firmamentum securitatis, inimicis eorum ab eo submersis seu interclusis. Ante nos futura, juxta nos præsentia, post nos præterita. Mare ante nos, timor futurorum periculorum est. Mare juxta nos, labor incumbentium certaminum est. Mare post nos, dolor perpetratorum malorum; mare ante nos, timor pusillanimitatis; mare autem juxta nos, labor sollicitudinis; mare post nos, dolor pœnitentinis. Timor pusillanimitatis impedit; labor sollicitudinis munit; dolor pœnitentinis protegit. Alius aliorum vitam considerans et studium, cum videat multos etiam post professionis votum reverti ad vomitum, redire ad sæculum, nec saltem audet inchoare bonum, iste ante se mare habet, sed ad impedimentum. Quid enim est cordis trepidatio, mentis hæsitatio, nisi quædam quasi maris fluctuatio? Qui enim hæsitaverit, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur. Alius hunc timorem viriliter calcat, maris fluctuationes ante se fugat, cordis sui trepidationem castigat, ad toleranda pro Domino quælibet pericula animum fortiter præparat, et pro hac parte psallere non dubitat, mare vidit et fugit, eo quod omnis inutilis trepidatio ante ejus conspectum fugiat atque discedat. Sed, quia sollicitus est, adhuc quomodo debeat vel bonorum negligentiam cavere, vel malorum subreptionem declinare, patitur quidem mare, quamvis non ante se, in utroque tamen latere, eo quod oporteat hinc ad bona, illinc contra mala constanter agere, multum laborare, et utrobique sollicitum esse. Sed felices illi quos jam virtutum exercitia, laborum certamina, non tam fatigant quam delectant, qui licet solum plangunt, quod tot antecæte vitæ tempora, vel in iniquitate consumpserunt, vel in vanitate perdidit. Qui hujusmodi est, mare post tergum se habere ostendit, sicut ille, qui dixit : *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (Isa. XXXVIII). Quis autem dubitet hujusmodi hominibus mare post tergum relictum esse, ad tutissimum firmamentum, et subversionem inimicorum? Solet enim amaritudo pœnitentiæ non solum perpetrata mala satisfaciendo delere, verum etiam illud in nobis consuevit efficere, ut quæ non licet, nec libeat repetere.

[CAPUT IX.

De utili et inutili contritione.

Consideremus et illud quomodo hic maris aqua, amaritudinis unda aliis sit extra viam, aliis in via. Quis dubitet hanc vitam esse viam ad vitam futuram? Alius dolet pro his quæ sunt præsentis vitæ, alius pro his quæ sunt vitæ futuræ. Qui pro his do-

let, quæ sunt in hac vita, huic est mare in via. Qui pro illis dolet, quæ sunt extra hanc vitam, illi est mare juxta viam. In hac vita, et bona et mala; in illa vita, aut sola bona, aut sola mala. Itaque quæ nulla sunt, multum a se differunt, et nulla se similitudinis vicinitate contingunt, eo quod inter ea chaos magnum firmatum sit, in quibus aliqua consimilis qualitatis proportio reperiri non possit. Sed hæc vita inter illa quæ futuræ vitæ sunt, bona sed mala quasi media interjacet, eo quod ad utraque seu hinc seu inde aliqua similitudine appropinquet, quæ bona et mala permista habet. Illius igitur vitæ bonis honorum suorum (quamvis umbratili similitudine jungitur, sicut et vitæ illius malis, malorum suorum) imaginaria affinitate sociatur. Extra ergo hanc viam sunt, quæ post hanc vitam occurrunt. Extra quidem, et juxta non solum qualitatis similitudine, sed temporis cohesione. Statim ut ista deserimus in illa absque mora incidimus. Qui igitur pro his timet, dolet et plangit mœroris undam, amaritudinis affluentiam, quasi maris aquam juxta decursus sui viam effundit.

CAPUT X.

De gemina cordis compunctione.

Mœror pro nobis æternis, mare est a dextris; mœror pro malis æternis, mare est a sinistris. Sane si sanæ mentis sumus, pro utrisque debemus time re, dolere et amaris compunctionis lacrymis affluere. Ista timeamus amittere, illa timeamus incurere, et habemus geminum mare muniens nos fortiter, et ab utroque latere. Recte, ut arbitror, mare, quod in via occurrit, quod profectiois nostræ iter impedit, quod profectus nostri cursum intercludit, juxta severitatis virga percutimus, divinæ districtiois consideratione trememus, futuri examinis recordatione amovemus. Omnis ergo metus noster, omnis mœror noster amoveatur a via, et pro vita inutili, mundanæ vitæ sollicitudine compunctio nostra dividatur ad gemina, ut per timoris mœrorem mala diluamus æterna et per desiderii lacrymas, bona mereamur æterna. Felices qui et hoc geminum duplicis mœroris mare pertranseunt, qui omnem futuræ exspectationis ambiguitatem, et, metum, longe post tergum relinquunt, et universum difficultatæ luctum certæ spei securitate transeunt, utinam et in nobis absorbeatur hujusmodi metus et mœror a supervenientis fiduciæ securitate! Fugiat atque discedat etiam hujusmodi mare, ut possimus et nos cum Propheta psallere: Quid est tibi, mare, quod fugisti? Nonne mare putamus de juxta, illud aufugerat, qui dicebat? *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus judex (II Tim. iv).* Puto quia mare omne longe post tergum reliquerat, nec erat unde jam contristari et conturbari deberat, cum dicebat: Nihil mihi conscius sum.

CAPUT XI.

De vano vel vero mundi contemptu

Sed quid, quæso, illud esse dicimus, quod usque

hodie tam multos videmus Ægyptum deserere, qui non merentur tamen in maris effugio tam grande miraculum cernere? Si vere Ægyptum deserunt, si veri Hebræi sunt, eo quod de mundo transeant, et primum Hebræorum transitum faciant, cur et primi saltem miraculi experimentum non capiant? An forte relinquunt sæculum professione, non autem et conversatione, habitu, non affectu? Si gloriari oportet, possum pro hac tantum parte gloriari. Si quidem Hebræi sunt, et ego. Sed videte ne forte non sufficiat nobis et vobis mutasse locum non animam, sæculum non animam mutant, qui trans mare currunt. Quid sic juvat transire et Hebræum non facere? Absque dubio in exitu Israël de Ægypto profugium maris indicat, quam recte sibi quisque hujus vocabuli dignitatem vindicat.

CAPUT XII.

Quam sit difficile ad perfectum sui contemptum peringere.

Transeamus ex Ægypto corpore, transeamus et corde. Sed neque hoc putemus nobis posse sufficere. Grandis enim adhuc nobis restat via, si ad secundi miraculi visionem volumus peringere. Procul dubio non est ejusdem facultatis, seu facilitatis Ægyptum exire et eremum pertransire, mundum relinquere, et seipsum vincere, et post seipsum projicere. Illud quasi modicum, quod modico tempore perficitur, hoc post multos labores, per multas tentationes vix tandem aliquando et a paucis consummatur. Illud unius diei est opus, hoc vix post multa tempora explemus. Durum, difficile, grande, seipsum relinquere bene inspicere et plene despiciere, perfecte probare et penitus improbare. Hic labor, hic gemitus. Præsumptum est cor hominis et inscrutabile, et quis cognoscet illud? Filii hominum, usquequo gravi corde, dura cervice et indomabili corde, et quis vincet illud?

CAPUT XIII.

Quibus modis mens ad plenum sui contemptum eruditur.

O quoties necesse est loca mutare, quam sæpe castra figere, quot tentationes tolerare, omnia probare, quod bonum est tenere, abstinere ab omni specie mala! O quoties necesse est ire et reverti, et quæ retro sunt oblivisci, et in anteriora extendi, et item post tergum redeundo capere experientiam sui, et per proprium defectum propriam infirmitatem edoceri! O quoties necesse est in tot errorum devia, tot ambiguitatum opaca, tot vitiorum monstra incidere, perlustrare, aspiciere, antequam quis, extrema ereni teneat, et ad humilitatis ultima perveniat, et ad summum sui contemptum perfecte attingat! O quoties necesse est ad Dei misericordiam confugere, et inter tot pericula deprehensum divinam misericordiam quærere et gratiam impetrare! O quam stupenda magna! O quam jucunda miracula! O quam admiranda beneficia, in tot divinis revelationibus, in tantis visitationibus, in talibus consolationibus, experiuntur, mirantur, venerantur, quæ

eremi vastitas, et propriæ infirmitatis magnitudo docuit, nil de sua virtute confidere, sed totum de Dei pietate præsumere, jactare in Domino curam suam, et ponere in Domino Deo spem suam! Ibi experiri licet in cœlestis cibi dulcedine, quam magna multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus diligentibus se, gustare et videre quam suavis Dominus, et quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde. Ibi qui ascendunt in montem Domini, et appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina ejus probantes et profitentes quoniam magna virtus ejus et sapientiæ ejus non est numerus. Novit itaque hoc quicumque in illa terra deserta et inaquosa, sic in sancto apparuit ei, ut videret virtutem suam et gloriam, illius sententiæ experimentum capiens, quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis. Sed quis enumerare sufficiat quam innumera hujusmodi alternantium vicissitudinum nunc desolationum, nunc consolationum experiri oporteat, quam multa humanæ infirmitatis judicia, quam multa divinæ pietatis argumenta eremi habitatoribus, Deique cultoribus videre contingat, antequam eremi extrema attingant, perfectæque humilitatis metas apprehendant, antequam Jordanis unda venientibus cedat, cursumque retorquens in fontem redeat, humanusque animus sua spernens, seseque contemnens totus in Deum transseat, et in illum a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum per desiderium currat, et ad Deum fontem vivum totum amoris sui impetum retorqueat.

CAPUT XIV

Quod superfluus amor sui inter successus virtutum difficilius vincitur.

O felix anima quæ digna es pro qua dignatur Dominus tam grande miraculum facere; cui liceat tale spectaculum videre, et aquas quæ inferiores sunt, et quælibet desideriorum fluentia quæ ad ima tendunt decurrere, atque deficere aquas quæ desuper veniunt, desideria quæ desursum sunt in una mole consistere, ita ut veraciter possit psallere: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ* (Psal. xxvi). O infelix anima quæ tardas, quæ non festinas, quæ multum non anhelas currere et videre mirari, et obstupescere fluentia Jordanis primo cursum figere, in uno loco stare; et in uno æternitatis desiderio immobiliter inhaerere, postea in inferioribus penitus deficere, et in superioribus paulatim crescere. Quid putas, obsecro, miraculi, quid esse prodigii Jordanem retroagi, et tantum fluminis impetum in superiora reverti, præsertim si tempore messis fiat, quo solet implere ripas alvei sui? Cum enim cœperit semen illud quod cecidit in terram bonam producere de se fructum, aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum, solet nimirum eo tempore Jordanis unda altius intumescere, et ut est humani animi, magna de se æstimare, magnum se aliquem credere, cum viderit se multum fructum facere, et

A ad maturitatis messem pervenire. Tunc, non mirum, quo majora de seipso æstimat, eo majori dilectione dignum se esse judicat, magnumque est valde si non usque ad superfluitatis in ima effluat, et justæ æquitalis metas utilitatisque ripas non excedat. Quantum ergo putas, quam magnum miraculum existimas tibi ipsi vilescere, tibi ipsi magis magisque displicere, eo præcipue tempore, cum incipis veraciter magnus esse, magnusque omnibus apparere? Solent sane, sed neque hoc mirum est, tempore glacialis frigoris, seu etiam æstivi fervoris siccitate Jordanis aquæ minui atque decrescere: et quamlibet elata mens, inter malitiæ frigus et nimios concupiscentiæ æstus sibi ipsi vilescere, et, quamvis invita, infirmitatem suam recognoscere, et a sua de se æstimatione non modicum detumescere. Quis, quæso, tam immane desipiat, qui sibi ipsi inter scelera et flagitia quandoque non displiceat? Sed illud magnum erit, si in tempore messis, et inter virtutum successus possit Jordanis undas intra alvei sui ripas includere, et amoris privati impetum intra modestiæ metas cohibere. Magnum erit si non erumpat ad illicita, vel effluat ad inutilia. Magnum erit si nec seipsum diligit nisi quantum convenit, vel expedit. *Jordanis autem, inquit Scriptura, ripas a:rei sui tempore messis impleverat* (Josue viii). Impleverat inquit, non excesserat. Noxium ergo, ut puto, non erit ripas implere, sed ripas excedere.

CAPUT XV.

C *Quomodo gradatim animus ad sui contemptum est promovendus.*

Primum ergo est cuique amorem sui ad certam mensuram restringere, ut postmodum mereatur etiam magnum illud et stupendum miraculum videre, Jordanem videlicet primo quidem cursum figere, deinde intumescere, tandem retro ire et ad altiora ascendere. Et illud quidem primum, cohibere videlicet excessum etsi magnum, non tamen mirum; sed ad montana cursum reflectere, mirabile spectaculum et spectabile miraculum. Omnino et absque dubio aliud est amorem sui temperare, et aliud est suspendere atque deflectere. Aliud est moderatus amor sui, et aliud magnus contemptus sui. Puto non sine causa nonnisi in Jordane celebratum est tale miraculum, quod interpretatur *descensio eorum*. Sed quæ est ista descensio nisi cordis humiliatio? Vel quorum eorum, nisi ipsorum descendentium et sponte humiliantium? Quorum enim descensio voluntaria non est, in ipsis quidem est, sed eorum quodammodo non est; quia ipsis non prodest. Oportet ergo ut spontanea sit, ut eis prosit, et eorum veraciter dici possit. Nunquid sponte descendisse, vel in hoc quidquam profecisse creduntur de quibus legitur: *Dejecisti eos dum alleverantur?* (Psal. lxxxviii.) Oportet ergo ab omni mentis elatione descendere, et humiliari spontanea voluntate qui vult magnum illud miraculum videre, non sicut illi inviti dejecti, ad laudem quidem Dei, quamvis ad nullam utilitatem sui. Fit ergo in Jordane tantum in descensione

eorum, in descensione descendentium, in humilia-
tione humiliantium tam celebre factum et cœleste
miraculum. Quanto ergo major es, humilia te in
omnibus, et tenes ripas Jordanis : dignus cui Jorda-
nis cedat, cui Dominus miracula ostendat.

CAPUT XVI.

*Quomodo vano amore exhausto animus in Dei amore
dilatatur.*

Vis videre aquas Jordanis cursum figere, et in uno
loco stare? *Mihi autem, inquit, adhærere Deo bonum
est; ponere in Domino Deo spem meam (Psal. LXXXII).*
Vis videre aquas inferiores decurrere atque defle-
cere? *Renuit consolari anima mea (Psal. LXXXVI).*
Vis videre aquas superiores intumescere et sursum
currere? *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes
aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus (Psal.
XLII).* Denique et tu non eas post concupiscentias tuas
et fixisti aquas. Noli diligere mundum, nec ea quæ
in mundo sunt : et defecerunt aquæ inferiores quæ
deorsum currunt. Denique delectare in Domino, et
videbis fixas stare in uno loco. Diligas Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua,
et ex tota mente tua, et videbis aquas vehemen-
ter intumescere, et in magnam, nec mirum, mo-
lem consurgere. Puto te non invenire quo eas
latius expandas, quam ut toto corde diffundas, et
per totam animam extendas, et ex eis totam men-
tem repleas. Ô quam vehementer hæc salutaris unda
intumuerat in ejus pectore qui dicebat : *Cupio dis-
solvam, et esse cum Christo! (Philipp. VIII.)* In hanc
illud sententiam currit quod Propheta psallendo de
seipso pronuntiavit : *Defecit in salutare tuum anima
mea (Psal. cxviii).* Sed qualis, quæso, erat illa aqua-
rum inundatio ubi pater exclamare cogitur pro par-
ricida filio? *Absalon fili mi, fili mi Absalon : quis
mihi det ut ego moriar pro te, fili mi Absalon? (II Reg.
xxix.)* Puto locum reperiri non posse, quo se pos-
sent latius expandere. Majorem siquidem charitatem
nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis
suis. Sic et illa inundatio intumuit non modicum,
de qua habemus Dominicum testimonium : *Dimissa
sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc.
vii).* Quid mirum, quæso, si procul apparebant quæ
multum tumuerant? Vultis nosse quam procul appa-
reant illius dilectionis inundatio quæ tantum æstua-
bat, quæ se et usque ad pedum deosolationem
unctionemque inclinabat : *Amen dico vobis, ubicun-
que prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo,
dicetur, quod et hæc fecit in memoriam ejus (Matth.
xxvi).* Vultis autem adhuc apertius nosse quam pro-
cul apparere possint, si tamen ad instar montis intu-
muerint? *In hoc cognoscent omnes quia mei estis
discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan.
xiii).* Quam longe, obsecro, apparet quod omnes
cognoscere oportet? Sed necesse est, uti jam dixi-
mus, veræ charitatis fluentia ad instar montis intu-
mescere quæ volunt tam-procul apparere. Sed forte
adhuc montem quæris, ad cuius similitudinem aquas
intumescere legis. Vide ne forte sit ille mons co-

gulatus, mons pinguis, mons domus Domini præpa-
ratus in vertice montium, eo quod Dominus exalta-
verit illum, et donavit illi nomen quod est super
omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflecta-
tur, cœlestium, terrestrium et infernorum. Ad instar
hujus montis, ad similitudinem illius magnæ mira-
bilisque dilectionis, qua animam suam posuit pro
ovibus suis, aquas intumescere debere cognoscat
qui eas procul apparere, et Dominicum præceptum
implere desiderat : *Hoc est præceptum meum, ut
diligatis invicem, sicut ego dilexi vos (ibid.).* Audi si-
militudinem et adhibe imitationem. Sicut dilexi
vos, inquit. Similitudo dilectionis est instar montis.
Quantum amavit nos, qui mortuus est propter nos?
Nunquidnam hujus montis similitudinem in sua di-
lectione non tenuerunt qui pro Christo lapidati sunt,
secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortali
sunt? Idcirco, ut arbitrator, in omnem terram exivit
sonus eorum et in fines orbis terræ verba eorum,
ut apparerent procul, ut ab omnibus viderentur, et
illos omnes imitarentur. Sed quid, quæso, miramur
si procul apparuerunt aquæ, quæ, sicut scriptum est :
Usque ad Sartan intumuerunt? (Josue III.) Sartan in-
terpretatur *tribulatio eorum.* Tribulatio autem eorum
quid est aliud, secundum quod de Jordane jam dixi-
mus, nisi tribulatio tribulatorum? Tribulatio autem
voluntaria cuique est sua. Quam enim quisque
patienter seu etiam libenter suscipit, suam esse fa-
cit; quia suæ eam utilitati deservire cogit. Sicut
ergo descensio, descensio eorum est qui se sponte
humiliant, sic et tribulatio, tribulatio eorum est qui
pro Domino tribulationem amant. Illa itaque tribu-
latio est tribulatorum, quæ tribulatis imputatur ad
meritum. Vide ergo aquæ illæ quæ superiores erant,
quantum creverant, quantum tumuerant, quæ se
et usque ad Sartan extenderant. O fortis ut mors
dilectio, quæ et te usque ad Sartan extendis, et
usque ad voluntariam tribulationem sinum tuum
expandis? Qualis, quæso, est ista dilectionis dila-
tatio, qualis est ista aquarum inundatio, cor suum
extendere et dilatare usque ad voluntariam tribu-
lationem, usque ad spontaneam passionem, usque
ad votivam mortem? Ne dubites ergo se in illi loci
extendisse aquas superiores, quoties vides in tribu-
latione gaudentes, et suam propter Dominum tribu-
lationem amantes, sicut ibant apostoli gaudentes a
conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro
nomine Jesu contumeliam pati.

CAPUT XVII.

De vani amoris defectu, et veri amoris profectu.

Ergo aquæ superiores usque ad Sartan ascendunt,
et aquæ inferiores usque ad mare descendunt. Illæ
ascendunt et crescunt, istæ descendunt et decre-
scunt. Illæ crescunt et intumescunt, istæ decre-
scunt et deficiunt. Pulchrum spectaculum aquas
superiores circa Sartan intumescere et aquas in-
feriores in mari deflere. Hic intende et obstupesce.
Ilic intende diligenter, et obstupesce vehementer.
Elige in his tam magnis tamque mirandis quid

prius, quid amplius mireris an aquas in montanis non defluere sed intumescere, an aquas ex aquis non intumescere sed deficere. *Aquæ autem, Inquit Scriptura, quæ inferiores erant in mare solitudinis, quod nunc vocatur mortuum, descenderunt usquequo omnino deficerent (Josue III).* Quæ ergo inferiores sunt, necesse est in mare descendere, et in mari deficere. Scimus autem quia aquæ quantumlibet dulces sint, quoniam, cum in mare perveniunt, dulcedinem suam servare non possunt. Quæ ergo in mare descendunt, cito amarescunt. *Risus, inquit, vester vertatur in luctum, et gaudium in mærorem (Jac. IV),* hoc est dulcem aquam in mare descendere et dulcedinem amittere et dulcem in amarum vertere. Risus sane et gaudium dulcem aquam facit, et hujusmodi quamlibet quam ardentius sicut, tam libenter unusquisque et bibit. Sed luctus et mæror dulcem facere non possunt, nec hujusmodi bibere homines facile volunt. Quoties risus in luctum vertitur, toties aqua inferior in mare labitur et in amarum mutatur. Neque enim risus ad superiores aquas pertinere potest de quo ab ore veritatis dictum est: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia plorabitis.* Quid ergo est inferiores aquas in mare decurrere atque deficere, nisi carnales et infimas delectationes in dolore trahere, et pœnitendo extinguere? Qui enim de perpetrata delectatione plangit et gemit, qui supervenientem horret et respuit, qui futuram timet et declinare satagit, quid aliud quam dulcem sibi in amarum vertit? Hoc itaque, hoc, inquam, est quod superius mirabamur, quod adhuc usque miramur, dulcem in amarum vertere, gaudium deflere, delectationem dolere, et in hunc modum dulcem in mari deficere. Ergone aquæ circa Sarton intumescunt, ergone aquæ in mari deficiunt? Siccine, homo, de tribulatione lætaris? Siccine, homo, de delectatione turbaris? O mirum, o stupendum! In voluntaria tribulatione gaudia cumulantur, occurrantes delectationes dolore spontaneo exterminantur.

CAPUT XVIII.

Quomodo per vani amoris defectum mentis perturbationes deficiunt.

Sed quid, quæso, hoc sibi vult quod vocatur mare Mortuum, in quo contigit tam celebre factum? Quid, quæso, tale nomen accepit? Nam, quod prius non habuerit ex eo Scriptura satis innuit, quo ait: *Mare solitudinis, quod nunc vocatur Mortuum (Josue III).* Puto quia non omne mare solitudinis, nec omnis amaritudo desolationis, imo hoc ipsum mare de quo modo loquimur haud digne tali nomine censetur; nec debet dici mortuum nisi forte in illo contingat prædictum miraculum. Scimus quia quod mortuum est omnino se movere non potest, forte hoc mare postquam incidens unda defecit, postquam influentem et impellentem gurgitem non habuit, a suo fervore defecit, et tumentes illas atque ebullientes fluctuationum suarum procellas amisit. Impetibus sicutem influentes Jordanis cursusque rapi-

batque exagitabat, et tranquillum, et quietum esse penitus non sinebat. Ibat ergo tunc temporis tumens et spumans et multum exæstuans, et quasi ad commotionis et inquietationis suæ injuriam vehementer indignans. Sed postquam cœpit influens inundatio deficere, et commotionis causa perire, cœpit et ipsum mare ab illa sua procellosa exagitatione quiescere, et quasi mortuum motum pristinae inquietationis amittere, et nomen mutare. Sic nimirum, sic torrens voluptatis carnalis et vehemens impetus carnis, quandiu viget, solet esse causa tumoris et indignationis. Solet sane conscientiam totam turbare, amaritudinis fluctus exagitare, et profundissimam illam humani cordis abyssum ab imo evertere, et magnum illud mare magnis tempestatibus agitare. Mens siquidem cœlesti desiderio fervens, puritati studens, et ad perfectionem tendens, quandiu turpes delectationes ex carnis impetu sentire cogitur, necesse est infinis desideriiis, et ad ima fluentibus reluctetur. Hinc est quod sibi irascitur, quod sibi indignatur, adversus seipsam sævire videtur, puto quia hujusmodi perturbatio et tumultuatio, vehemensque fluctuatio non facit mare mortuum, sed vivum, sed validum, sed inquietum. Sed postquam cœperint inferiores aquæ decurrere atque deficere, et infimarum delectationum fluxus languescere atque evanescere, incipit et conscientia pariter ad pacem et tranquillitatem seipsam paulatim componere, futuri iudicii metum magis magisque deponere, et illas præteritæ indignationis et anxietatis æstuationes amittere, ad mortui similitudinem trepidationis et perturbationis motum non habere. In hunc itaque modum carnalis voluptatis profluvium exhaustum atque exsiccatum, penitusque assumptum facit mare invalidum, et infirmum, et tranquillum, et quod jure debeat dici, mortuum. Vides certe, ut arbitror, quam recte mare suum nomen mutavit, mortuisque nomen concepit, in quo inferiorum decursus aquarum decidit atque defecit.

CAPUT XIX.

Cum qua cautela debeamus cordis perturbationes delere.

Notandum autem quomodo mare hoc debeat juxta aliquid permanere, et tamen secundum aliquid mortuum esse: nam semper necesse est de perpetratis malis pœnitere, odio et detestatione persequi et perhorrescere, non tamen illa semper deflere et trepidare, sed post dignam satisfactionem et concupiscentiam edomitam, consolationem recipere, et ad spem veniæ securitatisque quietem animum reformare. O vere felix multumque beatus, cui datum est cordis perturbationes et tristitiæ tempestates compescere, et magnas illas et mirabiles elationes maris ad tranquillitatem componere! Unum scio, nec dubitare audeo, quia quandiu amor ad multa spargitur et ad ima derivatur, nunquam ad plenam pacem perducitur, nunquam ad veræ securitatis tranquillitatem serenatur. O anima infelix et misera,

usquequo sollicita es, et turbaris erga plurima? porro cum unum sit necessarium, tandem aliquando sige desiderium, dilige unum. Felices illius civitatis cives, cujus participatio in idipsum. Congregentur aquæ quæ sub celo sunt in locum unum, noli sinere eas fluere deorsum. An nescis quia qui dimittit aquas suas caput est jurgiorum? Quid per ima desideria defluis? Quid tibi cum bonis perituris, gaudiisque lugendis? An nescis quia omnis aqua quæ deorsum currit, in mare descendit? Omnia siquidem flumina intrant in mare, et omnis infima delectatio desinit in dolore. Risus enim dolore miscebitur, et

A extrema gaudii luctus occupant, eo quod omnis dulcis aqua in mare descendat, et dulcedinem amittat: transit enim mundus, et concupiscentia ejus. Et scimus quia sine dolore non relinquitur, quod cum amore possidetur. Quanto ergo melius est quæ sursum sunt sapere, quæ sursum sunt querere, et Jordanis fluentia in suum fontem retorquere, ut audeamus et nos illam congratulationis vocem in usum nostræ confessionis assumere? Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu, Jordanis, quia conversus es retrorsum?

TRACTATUS SECUNDUS.

Ab hoc loco agitur de studio contemplationis, et quomodo vel quantum valeat ad reformationem veri amoris.

CAPUT PRIMUM.

Sed nec illud hoc in loco prætereundum puto, qua arte, quave industria effici valeat, ut se ultro Jordanis coarctat, et spontaneo nutu in suum fontem recurat. Aliud siquidem est nosse quid expedit, vel quid fieri oporteat, et aliud non ignorare quomodo obtinere valeas quod utile, seu etiam necessarium fore non dubitas. Quis non desperet tanti fluminis impetum posse in montana convertere? Quis, inquam, præsumat naturalem illum humanæ affectionis cursum rapidissimum, impetumque ad ima vehementissimum, posse cohibere, et in contraria deflectere, nisi artem accipiat qua se illud speret efficere? Denique cursum aquæ defluentis præpeditum sæpe audivimus, frequenter et vidimus, neque hoc impossibile judicamus. Nam aliud est in necessariis appetitibus, et in naturalibus affectibus sæpe consensum cohibere et aliud affectionem mutare et humanæ concupiscentiæ profluvium in virtutum montana convertere, et spontaneo quodam intimi amoris nutu contra morem in supercelestium desideriorum concupiscentias assurgere. Parum ergo puto meam vel cujusque hominis inde proferre sententiam, discamus ab eo qui docet hominem scientiam. Audiamus itaque quid nobis in hoc negotium proponat, vel quid in rei exitum promittat. Cum posuerint, inquit, vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant arcam fœderis Domini Dei universæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ inferiores sunt decurrent atque deficient; quæ autem desuper veniunt in una mole consistent. Oportet ergo, ut audimus, arcam fœderis Domini præsentem habere, si concupiscimus inferiores aquas deficere, et superiores in una mole consurgere. O felices qui eam, etsi non semper, verumtamen frequenter præsentem habere possunt, in cuius præsentia tam magna, tamque jucunda miracula fiunt. Sed quæ est ista, quæso, arca fœderis,

B nisi forte illa divinatorum donorum prærogativa gratia, videlicet contemplationis? Quæ est illa arca deaurata, nisi humana intelligentia cœlestis sapientiæ fulgore splendida et divinæ inspirationis luce irradiata? Quid rectius intelligimus per illud venerabile sacrarium et sacrorum divinatorum reconditorium, quam spiritalem spiritualium virorum intellectum, qui secretorum divinatorum sacratoria et sapientiæ arcana et per intelligentiam capit, et per memoriam custodit? Sed quid illud dicimus quod hæc arca dicitur fœderis arca? Nunquid nam dare solet hanc tantam gratiam in signum dilectionis et pignus charitatis, qui diligit diligentes se, et suo dignos efficit amore, intantum ut ab illo mereantur audire: Jam non dicam vos servos, sed C amicos, quia omnia nota fecit vobis quæ audivi a Patre meo? (Joan. xv.) Hæc itaque arca non semper præsens habetur, quia contemplationis gratia etiam ipsis quandoque subtrahitur quibus eam secundum tempus habere conceditur. Arcam ergo præsentem habemus, quando ex inspirante gratia radium contemplationis accipimus. Arcam istam nobiscum portamus, cum divinæ contemplationi diligenter insistimus, et studio sapientiæ salutaris per investigationem seu retractationem vehementer interdumus.

CAPUT II.

Quomodo investigatio et retractatio salubrium valeat ad corrigendum animum.

Isti etenim sunt, ni fallor, arcæ nostræ bajuli, quibus solet vel in alta sustolli, vel in anteriora deferri, ignotorum, scilicet investigatio et cognitorum retractatio. Sine his etenim cito aut deorsum labitur, aut retrorsum repellitur. Sine retractatione siquidem ab oblivionis lapsu non custoditur, et sine investigatione ad cognitionis profectum nunquam promovetur. Solet autem, ut omnes novimus, officium sacerdotum esse circa salutis custodiam, cu-

ramque animarum vigilare. Debet ergo investigatio nostra, debet et retractatio nostra circa salutaria, circa saluti obnoxia diligenter intendere, indesinenter insistere, ut sacerdotii dignitatem sibi meritis vindicent, et nominis honorem defensent. O quam digni sacerdotes! O quam idonei arcæ portitores, investigatio salutarium, retractatio salubrium! Horum sacerdotum officio ad Jordanica fluenta arcam nostram deferimus, cum per investigationis et retractionis studium ad desideriorum nostrorum considerationem nostræ contemplationis oculum reflectimus. Ad horum itaque ingressum arcæque accessum, videbis cursum Jordanis, imperiumque dissolutionis, primo lentescere, postmodum hære, tandemque retrorsum redire. Absque dubio affectionis humanæ profluxum quanto perfectius inspereris, quanto plenius agnoveris, tanto profecto amplius miraberis, tanto vehementius detestaberis. Considera ergo frequenter, contemplare diligenter cordis tui luxum, desideriorumque profluvium. Vide ergo amorem tuum, unde quo currat, quo per desiderium tendat, vel unde per fastidium recedat, videbis quomodo de sublimibus ad ima labitur et de summis ad infima derivatur. Absque dubio cum hæc coperis diligenter inspicere, profundèque intelligere, incipies et pariter cum Propheta proclamare: *Quid mihi est in cælo, et a te quid volui super terram?* (Psal. LXXII.)

CAPUT III.

Quod facilius est animum corrigere quam ejus intima penetrare.

Verum illud quanta putamus admiratione dignum, quantave jucunditate amplectendum, quod non vult Deus miraculum suum diutius differre, nec expectationem nostram in longum protrahere, nec urget nos vel usque ad Jordanis ima descendere, et usque ad illud humani cordis inscrutabile profundum penetrare, antequam incipiat promissionem suam implere. Utiq̄ue quoniam ipse cognovit signum nostrum, non vult nos diutinæ præstolationis mora suspendere, veraciter sciens quoniam pravum est cor hominis et inscrutabile. Quis enim digne comprehendat? quis explicare sufficiat quanta sit stultitia, quam infinita miseria, summa bona sponte deserere, infima bona avidè quærere, æterna gaudia fastidire, transitoria ardentè concupiscere, et pro perituris præmia infinita perdere et mala æterna incurrere? Hujus considerationis incomprehensibilitas causa esse videtur cur a Domino usque ad hoc immensitatis profundum penetrare non cogimur, ne a nobis non modo difficilia, sed et impossibilia exigere videretur. Sed quid ait Scriptura? *Ingressis, inquit, sacerdotibus Jordanem, et pedibus eorum tinctis in parte aquæ, steterunt aquæ descendentes in uno loco et ad instar montis intumescentes apparuerunt procul* (Josus III). Animadvertis, obsecro, quomodo statim ad primam intinctionem pedum Jordanis incipit cohibere cursum, et converti retrorsum? vix par-

PATROL. CXCVI.

A tem aquæ, ut audis, atigerant, et jam Jordanis fluenta impetum suum in seipsa retorquebant.

CAPUT IV.

Quantum valeat cum profunda admiratione infirmitatis nostræ considerationi diutius inhærere.

Sed qui sunt isti, quæso, pedes sacerdotum, ad quorum intinctionem Jordanis convertitur retrorsum? Sed, si per sacerdotem recte intelligimus investigationem, quid rectius intelligitur per ejus pedem (quod est ejus corporis imum) quam investigationis profundum? Pes igitur sacerdotis est profunditas investigationis. Pedem ergo in aqua ponere, est profunda investigatione occulta penetrare. Pes hujuscemodi in aqua tingitur, quando mens ad inventionis suæ subtilitatem miratur, et in sua admiratione delectatur. Quid enim est tingi, nisi affici? Quid est affici, nisi contemplari, mirari, delectari? Et quamvis investigationis nostræ pedes non usque ad gurgitis ima extendimus, quia desideriorum nostrorum errores non nisi ex parte penetramus; ipsos tamen pedes, quamvis non nisi in parte positos, multum intingimus, multum obstupescimus quod vix, vel ex modica parte comprehendentes. Debemus ergo cordis intima perscrutando eo usque saltem in aquas descendere, donec possimus investigationis nostræ pedes plene intingere, et animum nostrum super erroris nostri considerationem in admirationem et stuporem convertere. Nam hoc ipsum quod comprehendere possumus de stultitiis et erroribus nostris, puto posse sufficere nobis intantum, ut Jordanis cursus sui impetum ultro cohibeat, et nutu spontaneo in posteriora recurat, pristinae consuetudinis devia damnans atque detestans, morum suorum lapsum sponte coercens, et in contraria dirigen-. Puto quia tunc temporis Propheta super aquas Jordanis intelligentiæ suæ arcam levaverat, cum generalem nec de suo tantum, sed de quolibet corde humano sententiam proferebat: *Universa vanitas omnis homo vivens* (Psal. xxxviii). Videbat quorsum Jordanis fluenta currerent, cum per increpationem exclamaret: *Usquequo diligitis vanitatem et quæritis mendacium?* (Psal. xiv.) Videbat ubi cursum suum terminaret, et quam in mari desciceret, cum diceret: *In imagine pertransit homo, sed et frustra conturbatur* (Psal. xxxviii). Profunde pedes in aqua tinxerat, cum in hanc admirationis vocem erumperet: *Quid enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram?* (Psal. LXXVIII.) Puto quia ad hanc pedum intinctionem considerationis quæ admirationem, Jordanis ima desideriorum deserens in superiora redeat, fontemque repetat intantum, ut dicat: *Renuit consolari anima mea; memor sui Dei, et delectatus sum* (Psal. LXXVI).

CAPUT V.

Quomodo post plenam correctionem sui, animus ad æternorum contemplationem introducitur.

Nemo ergo debet hoc ipsum quod comprehendit valet de corruptionis suæ consideratione negligere, neque hoc negligenter, et quasi in transitu videre;

sed statim ad arcæ ingressum intinctionemque pedum gressum figere, morasque innectere, donec aqua superior crescat, inferiorque deficiat populusque Hebræorum totus pertranseat. Ut enim cœperimus vitam nostram retractare atque discutere, perscrutationisque nostræ pedes in aqua tingere, statim ut senserimus animum nostrum affici, et ad sui considerationem mirari et indignari, debemus in hoc admirationis nostræ spectaculo libenter immorari donec internorum amor intumescat, inferiorum autem omnino deficiat, totaque desideriorum nostrorum turba pertranseat, terramque promissionis spei suæ certitudine tangat et teneat. Tunc denum, ut arbitror, tempus erit ut et ipsa intelligentiæ nostræ arca promissionis terram intrare possit, cum votorum omnium voluntatumque plebem præmiserit. Prius enim necesse est bona Domini in terra viventium credere, sperare, diligere, multumque desiderare, quam detur nobis cognoscere et intelligere, facie ad faciem videre. *Nisi, inquit, credideritis, non intelligetis (Isa. vii). Qui diligit me, inquit, diligetur a Patre meo et manifestabo ei meipsum (Joan. xiv).* Manifestationem ergo præcedit dilectio, ut dilectionem sequatur manifestatio. Præcedat arcam affectionum turba, ut turbam subsequatur contemplationis arca. Prius oportet promissionis terram tenere per desiderium quam per intellectum. Puto quia Apostolus totam cogitationum affectionumque suarum multitudinem transegerat, cum dicebat: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo (Philipp. i).* Quid enim sibi de hujus vitæ desideriis reliquerat, qui nec ipsam vitam præ nimio Christi desiderio diligebat? Inde est, ut arbitror, quod prævaluit contemplationis suæ arcam in terram lacte et melle manantem introducere, ut videret bona Hierusalem omnibus diebus vitæ suæ, et ex revelatione Domini disceret quod oculus non vidit et auris non audivit, nec in cor hominis ascendit. Mentior, si ipse non gloriatur hujusmodi hominem raptum usque ad tertium cælum, et audisse ibi arcana verba, quæ non licet homini loqui

CAPUT VI.

Quod in futura vita post æternorum contemplationem, animus ad omne desiderii sui beneplacitum relaxatur.

Puto quia et nos ipsi post internæ familiæ tantæque multitudinis transitum cum cœperimus contemplationis nostræ arcam illic introducere, et non jam per speculum et in ænigmate, sed facie ad faciem videre, cum tenuerimus actu quod interim tenuimus affectu, jam ulterius necesse non erit Jordanem alvei sui fluentia suspendere, et cursus sui impetum renitendo cohibere. Absit, absit, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem; absit, inquam, absit, ut adhuc necesse sit castigare corpus, et in servitutem redigere, atque etiam tunc mortificari tota die: *Quando justii, Christo etiam testante, subgebunt sicut sol in regno Patris sui (Matth. xiii), et tolletur impius ne videat gloriam Dei. Non nobis*

omnino dicitur amplius: Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt, cum fecerit Dominus novum cælum et novam terram, juxta quod ipsa creatura liberabitura servitute corruptionis in libertatem filiorum Dei. Et licet in creaturis decor sit tunc quam modo incomparabiliter major atque venustior, corporeisque oblectamentis dulcior, propensior atque jucundior, nihil erit quod concupiscentias spiritus imminuere possit in omnibus his quæ sensus corporeus attigerit. Nesciet concupiscentia carnis, nesciet concupiscentia oculorum, concupiscentias spiritus extinguere, sed accendere; non refrigerare, sed acrius inflammare. Quidquid exterius, quidquid interius occurrerit, spirituali amori, divinæ dilectioni alimenta ministrabit. Tunc absque dubio animus delectabitur interius, et delectabitur exterius. Delectabitur in rebus spiritualibus, delectabitur in rebus corporalibus, et ingrediatur, et egrediatur, et pascua inveniet. Tunc revertentur aquæ Jordanis in alveum suum, et fluent sicut ante consueverant. Jordanis alveus commodi appetitus. In hujusmodi alveo aquæ Jordanicæ cum impetu feruntur, quia cordis desideria juxta commodi sui appetitum huc illucque derivantur. Quo putas tendit hujusmodi decursus aquarum nisi in beneplacitum? Quid ergo est aquas ut ante consueverant currere, nisi beneplacitum sequi et apprehendisse? Naturaliter quidem omnis appetitus ad commodum trahitur, et hujus alvei ductum sequi in suo illic desiderio nemo prohibetur. Multa hic placent, quæ tamen non decent, et idcirco fieri non debent. Necesse est ergo in hac sæpe vita aquarum impetum cohibere, et concupiscentiarum violentiam viriliter frangere. Nihil illic libebit, nisi et quod licebit. Nihil ergo oberit desideriorum fluentia pro voto effluere, et ad omne beneplacitum derivare. Hujus, ut arbitror, libertatis licentiam Propheta sperabat et suspirabat, cum psallendo proclamaret: *Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine (Psal. cxviii).* Sæpe et supra modum sunt alia voluntaria oris et beneplacita cordis. Quia alia mente concupiscimus, atque alia sunt ea quæ ore probamus. Alia sane sunt ea sæpe quæ placent ex sententia, atque alia ea quæ placent ex concupiscentia. Illa placent ex judicio, ista ex desiderio. Illa ex diffinitione, ista ex delectatione. Rogat ergo Propheta ut eadem ipsa quæ sunt votiva, sint et beneplacita, ut in unum conveniant sibi quæ semper occurrant, votum et beneplacitum, sententia et concupiscentia, judicium et desiderium, diffinitio et delectatio. Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine, ut quidquid placet ex discretione placeat ex delectatione, et sola libeant ex delectatione quæ licent ex deliberatione. Transeat ergo, transeat populus Hebræorum; transeat et arca post ipsum in illam terram lacte et melle manantem, in supernam illam et sempiternam jucunditatem, ut tandem aliquando facie ad faciem videat, quod multo desiderio tantopere ante quæsierat. Transeat ergo grandis, illa tot desideriorum turba;

transeat et theorica illa intelligentiæ arca in illa interna et æterna gaudia, ut vel tunc Jordanis liberum cursum recipiat, et omnis humanus affectus licenter et libere in omne se beneplacitum volvat, et humanus animus (utpote summis spiritualibusque bonis firmiter immobiliterque inhærens) in rebus exterioribus et inferioribus nihil contradictionis inveniat. Ni fallor, illa quæ superius intuerat unda, majori quam prius impetu in alveum suum recurreret, et latius expandet, modumque pristinæ limitationis excedet; eo quod amor Verbi creaturarumque majoris incendii aliventa uberrima reperiat, et ob hoc quaquaversum ferventiori desiderio ad omnia ruat.

CAPUT VII.

Quomodo quidam in hac etiam vita ad æternorum contemplationem sublevantur.

Sed hoc quod de arcæ transitu legitur etiam in hac vita secundum aliquem modum impleri posse videtur. Probat hoc apostolicum illud testimonium quod et superius protulimus, quem adhuc talia dicentem in hac corruptibili vita degere non dubitamus. Scio, inquit, hominem in Christo, sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cælum: et scio hujusmodi, quoniam raptus est in paradysum, et audivit arcana verba quæ non licet homini loqui (II Cor. xii). Ecce ubi contemplationis suæ arcam introduxerat, qui in tertii etiam cœli secreta intelligentiæ oculum fixerat. Puto autem quia nec ipse Paulus usque in id loci arcam levasset, nisi totam illam desideriorum suorum familiam illuc præmississet, intantum ut omnia arbitraretur ut stercora, ut Christum lucrifaceret. Multi, ut arbitror, hanc de qua loquimur promissionis terram per meritum possident, qui illuc arcam suam juxta Pauli similitudinem introducere non valent, eo quod adhuc aliquos de interna illa affectionum suarum familia extra hanc terram per desiderium retinent. Sed, cum hæc omnis Hebræorum turba Jordanem transierit, cum et ipsa fœderis arca in terram promissionis subintroducta fuerit, quid, quæso, jam oberit cursum suum repetere, et juxta morem in alveum suum refluere: dummodo congruæ utilitatis justæque necessitatis ripas non excedat, dummodo æquitatis molestiæque alveum sequens ad superflue libertatis campum non effluat? Quid enim est Hebræorum turbam Jordanis alveum transisse, nisi cœlestia desideria et ad futuram gloriam tendentia carnis appetitum eo usque perdomuisse, quo jam ulterius non possit ea irretire vel impedire? Et quidem antequam populus Domini cum Domini arca transeat, ne eorum transitum Jordanis unda præpediat, necesse est ejus decursum coercere, et carnis impetum frangere, et animum sæpe etiam a necessaria concupiscentia avertere. Nunquam enim humanus affectus ad æternitatis desiderium perfecte inflammatur, nunquam humanus intellectus ad æternorum contemplationem plene acuitur, nisi carnis

cura in rebus etiam licitis multumque necessariis frequenter fortiterque repellatur. Eo usque ergo oportet corpus castigare et in servitutem redigere, donec ulterius jam non possit meritorum profectum ullatenus impedire. Sed postquam prætereuntem turbam arcamque comitantem transmiserit, in quantum spiritualibus exercitiis obviare non poterit, utilitatis suæ alveum sequi cuique licebit. Hinc est quod multos sæpe jam vidimus mira prius abstinencia corpus affluisse, morbosque graves, imo incurabiles incurrisse, eosdemque ipsos post edomitam concupiscentiam, post acceptam divinitus gratiam, rigoris pristini frena laxare, et corpori suo in cibo et potu, in somno et vestitu, multo amplius quam custodita sanitas postulasset indulgere. Nam hoc sæpe spiritualibus studiis militat, quod vir plenus gratia corporis vires, in quantum utiliter potest, custodit, aut reparat. Cavere tamen debet qui sibi jam secundum hanc licentiam indulget, ne aquas nimis relaxet, ne utilitatis suæ alveum deserant, modestiæque ripas excedant, fluant saltem ut ante consueverant, de quibus scriptum est quod alvei sui ripas impleverant. Hoc, ut arbitror, soli illi bene facere noverunt qui jam ea quæ sursum sunt sapiunt, qui cœlestium dulcedinem jam degustaverunt, qui terrena fastidiunt, qui arcam suam in illam promissionis terram jam introduxerunt. Non potest, ut arbitror, ad perfectum exteriorum bonorum fastigium pertingere, qui interiorum bonorum dulcedinem nondum meruit gustando sentire. Puto quia Propheta nisi prius gustasset quam suavis est Dominus, et quam magna multitudo dulcedinis domus ejus, puto quia nisi hoc per experimentum didicisset, illud omnino ex sententia dicere non posset: *Renuit consolari anima mea (Psal. lxxvi)*. Ne ergo semper necesse sit Jordanis cursum colibere, oportet arcam nostram in ejus ulteriora transponere; sed nec illud licet, nisi possimus omnem illam votorum nostrorum turbam præmittere.

CAPUT VIII.

Quod semper oportet per contemplationis studium providere quo debeamus per desiderium tendere.

Debet sane hæc arca nec ubique sequi, nec semper præmitti. In loco horroris et vastæ solitudinis turbam præcedat, in terram promissionis ingredienti turbæ succedat. Præcedat ad nostra, subsequatur ad divina. Citra Jordanem, quæ pertinent ad nos; ultra Jordanem, quæ sunt supra nos. Hic jubemur discutere et approbare et postea tenere: *Omnia, inquit Apostolus, probate, quod bonum est tenete (I Thess. v)*. Illic præcipimur credere, ut quandoque mereamur et intelligere: *Nisi credideritis, inquit, non intelligetis (Isa. vii)*. Debemus ergo, quandiu adhuc in deserto sumus, quandiu per eremum iter agimus, arcam nostram ante nos præmittere, et subtiliter prævidere quo debeat virtutum familia per studium, vel per desiderium subsequendo tendere: *Ut possitis, inquit Dominus, videre, et nosse per quam viam ingrediamini, quia prius non ambu*

lastis per eam (Josue III). Hinc illud Sapientis sententia concinit, cum dicit: *Et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos (Prov. IV).* Sed ad illa quæ ultra Jordanem sunt, quæ sensum nostrum excedunt, melius nitimur desiderio quam studio, affectu quam intellectu, eo quod jubemur turbam non arcam præmittere, meliusque sit in hac parte multum desiderare quam multum discutere, ut illuc mereamur introduci quo non valeamus virtute irrumperere. Qui enim scrutator est majestatis, opprimetur a gloria (*Prov. XXV*). Illic ergo præcedat, ut viam ostendat.

CAPUT IX.

De gemina imperfectione quas semper oportet præ oculis habere.

Sed nec illud quidem sermo divinus voluit tacite præterire, quanto viæ spatio debeat subsequentem turbam præire. Sit, inquit, inter arcam spatium cubitorum duorum millium. Vis scire quid sit arcam cum turba esse, vel quid arcam turbam præire? Cum quales per facta vel desideria sumus, diligenti contemplatione attendimus, arcam nostram nobiscum et quasi præsentem habemus. Cum vero quales nos esse oporteat subtiliter aspiciamus, intelligentiæ nostræ arcam ante faciem nostram præmittimus, ut quo tendere necesse sit non ignoremus. Quis, quæso, gloriari potest, vel totum facere quod utiliter facere potest, vel totum posse quod fieri oporteret, si fieri potuisset? Sicut enim nec totum volunt, quod valent, sic nec totum valent, quod debent. Ergo ulterior est facultas quam voluntas, et necessitas longe remotior quam facultas. Præmittamus ergo arcam nostram, non solum usque ad considerationem nostræ possibilitatis, sed etiam usque ad speculationem necessariæ utilitatis, ut attendamus non solum quid melius facere possemus quam facimus, verum etiam quid melius fieri oporteret quam possumus. Quasi ergo cubitos mille arcam suam ante faciem suam præmittit, qui diligenter attendit, qui frequenter aspicit, ubi per meritum esse potuisset, si de possibilibus sibi nihil negligeret. Sed usque ab duo millia cubitorum ulterius progreditur, qui non solum frequenter, sed pene indesinenter contemplatur, quam innumera non faciat, et quam innumera etiam non facere valeat, quæ fieri oporteret si ad illa adimplenda sua virtus non succumberet. Cum aliquid fortiter agere volumus, cubitum nostrum extendimus, et ideo recte per cubitos virtutum exercitia intelligimus. Millenarius perfectionem significare solet, quia majorem numerum nostra computatio non habet. Duo ergo millia cubitorum, ut arbitrator, geminam perfectionem designare videntur, integritatem videlicet voluntatis et plenitudinem fortitudinis. Sed quisquis necdum totum valet quod debet, sed nec totum quidem complet quod valet: utraque perfectione caret. Quid ergo est intelligentiæ suæ arcam usque ad duo millia cubitos ante seipsum præmittere, nisi prudenter prævidere quantum sibi desit de gemina perfectione, quarum neutrum nec-

dum potest adimplere? Verum utique dicam quod sentio, illum solum hoc Dominicum præceptum implevisse puto; solum illum, inquam, existimo, arcam suam de duobus millibus cubitis præmisisse, qui seipsum indicat geminæ perfectionis, nec saltem exordia hucusque apprehendisse. Nam, si vel unum quidem cubitum de tanto spatio, ambulando, accedendo, properando præcideret, et consummatæ perfectionis saltem sibi primordia arrogasset, duobus millibus cubitis retro post arcam seipsum remanere non vidisset. O virum perfectum, summiæque humilitate fundatum, qui semper potest et festinando proficere, et proficiendo festinare, et hanc sibi semper humilitatem servare, ut semper in bono proficiat, et tamen semper nec perfectionis initia habere se credat! Grande spectaculum videre arcam præcedendo festinare, conspiciere turbam subsequendo accelerare, et semper tamen tantæ interstitutionis modum ad invicem custodire. Quanto promovetur arca, tanto amplius festinat et turba; et quo turba sequens amplius properat, eo et arca præcedens iter suum accelerat. Sane perfectionis gratiam quanto melius agnoscimus, tanto ardentius et concupiscimus, et quo amplius accendimur ad amorem, eo perfectius illuminamur ad agnitionem. Semper inveniet vir justus quo possit eam ante se duobus millibus cubitis elongare, quia in hac vita nunquam possunt in unum concurrere velle, posse et debere. Hoc est futuri temporis, non vitæ presentis. Hi sane, sicut totum volet quod juste valebit, sic totum poterit quod jure debebit. Hic autem et actionem superat agendi facultas, et faciendi possibilitatem excedit debiti necessitas. Constat autem unum ex altero crescere; quia, cum crescit nostrum velle, crescit et posse, et cum utriusque incremento crescit et debere. Quia quo ardentius bonum appetimus, eo facilius efficimus, et quo majora possumus, eo et majora debemus. Juxta hunc modum necesse est arcam semper in anteriora procedere, et subsequentem turbam post ipsam properare. Parum autem tibi esse debet qui ad terram properas promissionis, quod arcam tuam ante faciem tuam præmittas, nisi iter tuum duobus millibus cubitis præveniat, et quo sequi debeas ostendat. Satage ergo in perfectionis tuæ consideratione et contemplatione, eo usque in ulteriora penetrare, ut veraciter te credas ejus saltem primordia, seu per effectum, seu per effectum necdum attingisse.

CAPUT X.

Exemplum vel forma propositæ considerationis.

Vultis audire hominem duobus millibus cubitis post arcam iter legentem, et perfectioris vitæ nec saltem sibi primordia arrogantem? *Dum adhuc*, inquit, *ordirer, succidit me (Isa. xxxviii)*. Non dicit dum adhuc texerem, sed, dum adhuc ordirer. Quid est ordiri, nisi præmeditari; et quid texere, nisi facere? Nempe quid aliud est texenda ordiri et texere ordita, nisi præordinare facienda et facere præordinata? Dum adhuc, inquit, ordirer, dum

adhuc præmeditarer, dum adhuc per meditationem quærerem quid facere debuisssem, et necdum plene potuisssem invenire, misit manum suam et succidit me. Nondum, inquit, aliquid texeram, necdum bonum agere inchoaveram, non licuit mihi ordinatæ vitæ telam incipere; quia, cum adhuc ordire, succidit me. Fateor quidem, jam bona facere proposueram, jam quomodo fieri possent disponebam, et jam telam meam ex magna parte orditus eram; sed, dum adhuc ordire, succidit me, et non potui propositi mei telam, non dicam pertexere, sed nec inchoare. Quantus, quæso, vir iste fuit qui de se tam humiliter sentit, qui sibi nec boni saltem primordia arrogat, cum adhuc ordiri se credat? Nonne ille tibi adhuc ordiri videtur telam quam cum multis texerat, qui diligenter quæsivit ut inveniret, et videret quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole, numero dierum vitæ suæ? Nonne et sibi ipsi videtur adhuc ordiri, non texere, qui diu studuerat cognoscere rationem quam adhuc quærit anima sua, nec potuit invenire? *Ecce hoc inveni*, dixit Ecclesiastes, *unum et alterum, ut invenirem rationem quam adhuc quærit anima mea, et non inveni* (Eccle. vii). Quid boni, quid, quæso, magni, homo iste crederet se fecisse qui fatetur se quæsisse, nec tamen invenisse, quo facto opus esse sub sole numero dierum vitæ suæ? Constat quia intelligentiæ suæ arcam ante faciem suam præmiserat, qui quo per desiderium, vel actum sequi deberet quærebat. Sed reputat, ut arbitrator, desideriorum suorum turbam quasi otio jam stare, qui rationem quam quærebat fatetur se nondum invenisse. An adhuc audire desideras apertius hominem vix sibi boni exordia ascribentem, et quasi duobus millibus cubitis tunc post arcam legentem? Audi ergo quid dicat: *Et dixi: Nunc cœpi; hæc mutatio dexteræ Excelsi* (Psal. lxxvi). Vix eadem aliquando, inquit, cœpi, quod qui incœpisse me credidi, vix sero cœpi fieri bonus de malo, justus de injusto. Qualem me inveni, talem me esse pronuntiavi, nec puduit imperfectionem meam confiteri; sed dixi: Nunc cœpi; hæc mutatio dexteræ Excelsi. Non dicit quondam, vel extunc, sed nunc. Nec negat se modo cœpisse, ne putes eum plus quam duobus millibus cubitis post arcam remansisse. Vix cum quædam boni exordia tandem apprehendisse se memorat, ut juxta divinæ institutionis modum arcam suam se subsequi ostendat. Sed, ne quis eum vel hoc ipsum boni exordium sibi ascribere credat, audiat quid huic sententiæ adnectat hæc mutatio dexteræ Excelsi. Non sibi sufficere potuit ut diceret hæc mutatio Dei, nisi diceret hæc mutatio dexteræ Excelsi. Ipsum cui noluit hoc opus ascribere, maluit designare ex descriptione. Excelsum dicit qui hoc fecit, et dexteram nominavit. Ac si aperte dicat: Ille hoc fortiter fecit qui fortia potenter efficere consuevit. Erat sane in oculis ejus admirabile talem de malo ad bonum committere, qualem se meminit quandoque fuisse. Quid, quæso, ille alius de perfectionis itinere

A confecisse se credit, qui omnes justitias suas panno menstruatæ mulieris comparavit? Habemus itaque quomodo debeamus arcam nostram ante faciem nostram ad certam mensuram præmittere, ut quantumcunque properemus, nunquam audeamus de duorum millium cubitorum spatio præsumptuosa existimatione aliquid minuere, arbitantes nos semper vix primordia perfectionis attigisse. Debemus itaque quandiu in deserto sumus, in arcæ nostræ protectione, protectionis nostræ iter colligere, et quo per bonæ conversationis studium sequi oporteat, alia consideratione prænosse.

CAPUT XI.

De his quæ pertinent ad meditationem vel contemplationem, et quantum valeant ad virtutis promotionem talium captus.

B Sed non est ejusdem facilitatis præsentis vitæ ordinem disponere, et futuræ gloriæ æstimare, meritum qualitatem discutere, et præriorum æternorum quantitatem pensare. Quæ enim in terra sunt difficile æstimabimus, et quæ in prospectu sunt inveniemus cum labore; quæ in cælis sunt autem quis poterit investigare? Invenire itaque quæ in terra sunt, difficile, investigare autem quæ in cælis sunt, impossibile. Hinc est quod Apostolus monet: *Noli*, inquit, *altum sapere* (Rom. xi). Merito ergo arca Domini non nisi post Hebræorum introitum in illam promissionis terram introducit, ut quo nostra intelligentia perscrutationis suæ passibus irrumpere non sinitur, divinæ revelationis manductione intromittatur. Nec tamen negamus de futuræ vitæ qualitate nonnulla, imo multa et magna esse quæ possumus et investigando quærere, et ratiocinando invenire et argumentando construere. Invisibilia enim Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Nequaquam ergo negligenda sunt quæ per investigationem inveniri possunt, si, ut et illa ex nostra virtute non præsumere quæ nostram intelligentiam, et humanam rationem excedunt. Illa sunt secundum rationem, ista sunt supra rationem. Illa debemus alta perscrutatione diligenter inquirere, ista debemus ex divina revelatione humiliter expectare. Illa pertinent ad meditationem, ista ad contemplationem. Nunquam animus ad æternorum bonorum desiderium plene accenditur, nisi qualia vel quanta sit studiosè præmeditetur. Et, sicut nunquam sine ingenti desiderio ad eorum contemplationem sublevari meretur, ita sane in æternorum concupiscentias sine vehementi studio perfecte non inflammatur. Hinc est quod ante introitum Israel in promissum regnum, exploratores præmittuntur, et tamen nisi post turbæ ingressum arca non introducit. Quid est enim exploratores ante introitum suum præmittere, et illius terræ in quam festinamus introire qualitatem sagaci perscrutatione velle prænosse; nisi mentis suæ cogitationes cælestium bonorum exploratrices in invisibilium perscrutinium dirigere, et meditationes suas in id operis destinare.

ut per investigationem inveniatur unde possit affectionum suarum turbam in eorum amorem urgere? Præmittamus ergo ante faciem nostram exploratores nostros, sicut et illi Israelitæ quondam præmiserunt suos, nec semel tantum, sed alios post alios secundosque post primos. Quoties de futuris bonis sperandis, seu promerendis subtiliter aliquid quærimus, nuntios exploratores ante nos ipsos præmittimus.

CAPUT XII.

De gemina præmeditatione, præmiorum videlicet et meritum.

Sed aliud est quærerere qualia, vel quanta, vel cuiusmodi bona debeamus de meritum retributione sperare, atque aliud studiose investigare quibus studiis vel exercitiis valebimus ea viriliter obtinere. Illud est primum, istud vero secundum. Primum investigare bona speranda, secundum bona facienda. Quis enim se ad laborum certamina fortiter accingat, nisi mercedis magnitudinem ex divina retributione prænoscat? Sed quid proderit æternam retributionem credere et desiderare, nisi pari studio quærat quis ut agnoscat quibus meritum studiis possit eam acquirere? Necessè est ergo nuntios post nuntios præmittere, et exploratores alios post primos dirigere. Primi nuntii sunt exploratores præmiorum, secundi nuntii sunt exploratores meritum. Illi sunt exploratores retributionum, isti sunt exploratores operum. Sic sane sunt alii exploratores, qui mittuntur a Moysè, atque alii exploratores illi qui mittuntur a Josue. Alii sunt quos præmittit Domini propheta, alii sunt quos præmittit Domini athleta. Aliud est officium prophetæ, aliud est officium athletæ. Prophetæ officium est prædicere futura, athletæ autem officium est præordinare faciendâ. Ad illum pertinet prænosse firmiter credenda, ad istum pertinet præmeditari fortiter agenda. Illud est præscientiæ, istud est providentiæ. Illius est prævidere, istius est providere. Quid est enim prævidentia, nisi exploratio futurorum? Et quid est providentia, nisi exploratio faciendorum? Habemus itaque duo genera exploratorum; utrumque negotiosum, utrumque necessarium. Primum videtur ad Moysen pertinere, secundum vero ad Josue. Juxta hanc itaque similitudinem cogitatum nostrorum, alii debent esse futurorum prævisores, alii faciendorum provisores, utrique quidem occultorum exploratores, et ignotorum perscrutatores. Vultis audire hominem de futuris præmeditantem, juxta similitudinem Moysi, exploratores ante faciem suam præmittentem? *Meditatus sum, inquit, nocte cum corde meo. Nunquid in æternum projiciet Deus, et non apponet, ut complacitior sit adhuc? aut in finem misericordiam suam abscondet a generatione in generationem? aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? (Psal. lxxvi.)* Vultis audire hominem de faciendis providentem, et ad Josue similitudinem exploratores ante se destinantem? *Quid, inquit, retribuam Domino, pro omni-*

bus quæ retribuit mihi? (Psal. cxv.) Vultis audire unum de subtilibus exploratoribus, quid explorando invenerit, vel quid ad illam primam Prophetæ quæstionem ex sententia responderit? *Absterget, inquit, Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et jom non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt (Apoc. xxi).* Ecce quam propitium Deum in futuro iste prævidit de quo David quærit, an aliquando complacitior sit. Sed ad secundam, ut arbitror, explorationem respicit, quod alias invenit, unde et dicit: *Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissimi (Psal. xci).* Ad primos itaque exploratores pertinet negligentibus animis justa persuadere, ad secundos autem promptos animos et ad omnia paratos ad agenda instruere. Attende ergo cuiusmodi nuntia exploratores boni de regionibus illis reportare soleant, vel quantum ad erigendos animos valeant hæc ipsa quæ reportant, et stude alia quærerere, et renuntiare, ut et tu valeas in similibus concupiscentias audientium animos erigere, vox exploratoris est: *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem (I Cor. xv).* Vox exploratoris est: *Fulgebunt justii, et tanquam scintille in arundinetis discurrent, judicabunt nationes, et regnabunt in æternum (Sap. iii).* Vox exploratoris est: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! (Psal. xxx.)* Nunquidnam putandus est iste explorator egregius terram illam lacte et melle manantem non intrasse, diligenterque visam perlustrasse, cum intraturis in illam audeat tam audacter promittere? *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos (Psal. xxxv).* Nonne in his verbis in illam exploratorum sententiam concurrere videtur, ubi dicitur: *Intravimus, inquit, in terram ad quam misisti nos, quæ vere fuit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest (Num. xiii).*

CAPUT XIII.

Quomodo speculationi præmiorum oportet vehementius insistere.

Oportet, ut arbitror, huic explorationi quam alia vehementius incumbere, et primæ quam secundæ meditationi frequentius insistere, eo quod facilis sit discernere justa quam persuadere laboriosa. Hinc esse, arbitror, quod filii Israel in prima legatione mittunt plures, in secunda autem exploratione mittuntur pauciores. Et merito sane. Siquidem in prima perscrutatione, ut dictum est, fit exploratio præmiorum, in secunda autem exploratione fit perscrutatio meritum. Sed incomparabiliter majora sunt futuræ beatitudinis præmia, quam possint esse qualiacunque merita nostra. Non sunt enim condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Multi ergo sunt qui mittuntur primo, pauci autem qui mittuntur secundo. Merito multi mittuntur, ubi multa quærentur, et ad pauca quærenda pauci diriguntur. Illic duodecim, hic duos invenimus. Illic senarius, hic geminatur

unus. Unitas a qua senarius inchoat, inchoationem recte designat, sicut et senarius pro sua perfectione, perfectionem designare constat. Quod ergo ibi quæritur est ad perfectionem, non ad inchoationem; quod autem hic invenitur, videtur esse ad inchoationem, non autem ad perfectionem. Ibi perfectio nostræ glorificationis, sed hic est, nonnisi quædam inchoatio nostræ justificationis. In illa glorificatione erit exinanitio omnium malorum et plenitudo omnium bonorum. Sed in hac nostra justificatione, nec est plena exterminatio vitiorum, nec perfecta consummatio virtutum. Ibi plena securitas, perfecta jucunditas. Hic nec plena puritas, nec perfecta integritas. Ibi plena securitas, ubi nullum malum timeatur. Ibi perfecta jucunditas, ubi omne bonum possidetur. Hic nec plena puritas, ubi vitium reluctatur; hic nec perfecta integritas, ubi infirmitas dominatur. Ibi ergo ex gemina perfectione securitatis et jucunditatis una beatitudo consummatur, ut senarius duplicetur et duodenarius perficiatur; hic ex gemina imperfectione puritatis, et integritatis nostra justificatio inchoat, ut ex geminatione unitatis in duodenarii consummationem uterque senarius perfectionis suæ exordium capiat. Recte ergo in illa legatione duodecim exploratores mittuntur, ubi geminæ perfectionis beatitudo per investigationem quæritur. Recte duo in ea delegatione diriguntur, ubi perfectæ justificationis vix quædam exordia inveniuntur. Denique duodecim sunt, si bene memini, qui mittuntur in prima exploratione, et duodecim sunt quæ jubentur explorare. Sed et duo sunt, qui in secunda exploratione mittuntur, et duo sunt quæ perscrutari præcipiuntur. Multa sunt quæ de prima exploratione dici possunt; sed hæc ut cligne explicentur proprium syntasma requirunt.

CAPUT XIV.

Quod speculatio meritorum in duobus constat.

Sed ut de secunda latius aliquid dicamus, sufficit in ista exploratione illa sufficienter quærere quæ ad illam propheticam admonitionem possint sufficere: *Declina a malo, et fac bonum (Psal. xxxvi)*. Sufficit, inquam, solenter providere, quam caute mala caveamus, quam discrete bona perficiamus. Alia est præmeditatio in cavendis malis, alia præmeditatio in complendis bonis. Sed licet utraque sit alia, nulla tamen debet esse sine altera. Simul eant, simul currant, sibi que invicem succurrant, et sine adjutorio alterutro negotium suum nunquam plene expleant. Hi sunt, ut arbitror, exploratores duo provida cautela a malo, provida solertia in bono, quos debemus ante faciem nostram præmittere, et profectuum nostrorum itinera prætentare: *Ite, ait Josue, et considerate terram et urbem Jericho (Josue 11)*. Considerate, inquit, terram regionumque qualitatem, diligenter inquirete locorum opportunitatem, ut prænoscamus quo in loco opportunius possimus castra figere, ubi necessitatis articulo expediat declinare, unde oporteat quotidianis usibus necessaria petere. Considerate ergo et inquirete quæque utilia, quæque

A opportuna et usibus necessaria. Considerate autem non solum bona, sed et mala, commoda et incommoda, munimenta et pericula. Considerate ergo terram et urbem Jericho. Considerate urbem, munitionum firmitatem, hostiumque multitudinem, ut scire possimus quomodo oporteat obsidionem ordinare, qualiter oppugnare, contra quales bellum agere. Inspicite ergo terram et urbem. Inspicite terram quam Deus fecit, et urbem quam humana inventio instituit. Discutite bonum quod Deus creavit ad bonum nostrum, et malum quod homo invenit in malum suum. Considerate terram et urbem, naturam et consuetudinem. Distinguite bonum creationis et malum corruptionis, bonum conditionis et malum consuetudinis. Si naturæ bonum cognoscimus, scimus quid excolere, quid nutrire, quid multiplicare debeamus. Si morum nostrorum malum perspicimus, quos hostes cavere, quos adversarios oppugnare, quales inimicos interficere oporteat non dubitamus. Ecce quales exploratores debemus ante ingressum nostrum præmittere, ut sciamus contra quæ mala cavenda, et ad quæ bona agenda debeamus vigilare. Qui tales exploratores ante faciem suam præmittit, errorum devia minime formidabit.

CAPUT XV.

Quid sit meditationis, et quid sit contemplationis.

Sed ille virtutum exercitus secure incedit, sibi que de viæ certitudine nihil diffidit, quem exploratorum sagacitas instruit, et arcæ ordinata antecessio in suo itinere dirigit. Parum nobis sit ante Hebræorum turbam exploratores dirigere; faciamus et arcam nostram post exploratorum vestigia faciem nostram præcedere. Primum est faciendorum rationem meditationum nostrarum exploratione perquirere et invenire, et postea tandem oportet in contemplationem adducere, ut possimus notam, et promptam, et familiarem habere. Contemplatio pertinet ad arcæ evectionem, sicut meditatio ad explorationem. Aliud est contemplationis, aliud est meditationis. Meditationis est perscrutari occulta, contemplationis est admirari perspicua. Siquidem meditatio est occultæ veritatis studiosa investigatio. Contemplatio est perspicuæ veritatis jucunda admiratio. Quæ autem occulta sunt, solent ad manifestationem prodire, modo ex propria meditatione, modo ex divina revelatione. Ubi ergo revelationis gratiam præsentem habemus, meditationis officio non egemus. Ubi autem divina revelatio defuerit, mens humana, nec mirum, ad meditationis studium ex necessitate recurrit, et quasi ad exploratorum officia refugit. Sed quidquid mens humana de morum instructione poterit meditationum exploratione cognoscere, debet iterum in contemplationem adducere, et in eorum certitudinem et desiderium animum roborare. Sed cum meditationis adinventio in contemplationem adducitur, quid aliud quam via prius explorata ad arcæ evectionem repetitur, ut virtutum turba absque devia-

tionis suspicione secure subsequatur? Per meditationem itaque agitur, ut quidquid utiliter fieri debeat non ignoretur. Sed et contemplatio illud efficere solet, ut adinventā veritas memoriæ tenacius inhæreat, et desiderium acrius inflammet. Per meditationem ergo ad bonum instruimur, et per contemplationem in bono solidamur. Hæc est ratio, ut arbitror, cur debeamus profectuum nostrorum viam, et meditationis exploratione, et intellectualis arcæ processione prætentare.

TRACTATUS TERTIUS.

Hucusque de boni promotione, abhinc de ejusdem confirmatione.

CAPUT PRIMUM.

Libet et illud considerare quid sit quod Dominus jubet de Jordanis medio, de loco ubi steterunt sacerdotum pedes, lapides colligere, et in loco castrorum ponere, et alios undecunque collectos in priori loco reponere. Quæramus ergo quis ille sit locus, quo sacerdotum pedes tempore faciendi miraculi subsistunt, vel quo itidem loco post celebratum miraculum castra figenda sunt. Quis dubitet supra humanam virtutem esse Jordanem retroire, et aquarum congeriem in unam molem consurgere? Quis, quæso, nisi mente excidat, tam stupendum miraculum de sua virtute præsumat? Ubi ergo debet animus sub tantæ rei expectatione spem suam figere, nisi in fiducia divinæ magnificentiæ? Tutus stationis locus et magnæ securitatis, præsumptio de adiutorio divinæ pietatis. Sed est alius locus loco huic valde dissimilis, subreptio videlicet diffidentiae et desperationis. Locus sane horridus, plenus timoris, plenus sollicitudinis, et qualem denique decet castris munire, vallo cingere, excubiis circumdare, eo quod non sit tutum propter imminentia pericula in ulteriora procedere. Illius primum tempore divinæ visitationis, istum autem tempore probationis incurrimus. Solet enim divinæ pietatis dispensatio hominem cum sua visitatione confortare, et iterum variationum genere probare: *Visitas*, inquit Job, *eum diluculo, et subito probas illum (Job vii)*. Ecce duos locos assignavimus, unum confidentiæ, alterum diffidentiae; unum quo solent divina miracula contingere, alterum quo oportet castra figere. Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ, current et non deficient. Nonne totum supra hominem est fortitudinem mutare, juxta aquilæ similitudinem volare, currere et non desicere? Sed hoc tamen soli ipsi possunt qui de Domini pietate, non de sua fortitudine præsumunt. Sic Petrus super undas currere potuit quandiu confidentiæ locum spei pede tenuit (*Matth. xiv*). Sed postquam cœpit hunc suæ securitatis locum deserere, non potuit eum unda in superioribus suis amplius librare. Vides quomodo ventus validus superveniens de loco confidentiæ ad locum eum diffidentiae dejecit, eo quod Dominus juxta morem suum visitaasset eum diluculo, et subito probasset illum. Sic filii Israel post factum visumque miraculum, venerunt ad locum castrorum.

CAPUT II.

De confirmatione mentis in bono et obduratione mentis in malo.

Assignavimus differentiam locorum, videamus et duo genera lapidum. Puto esse unum genus lapidum honorum, puto esse et aliud malorum lapidum. Ad lapides bonos pertinet quælibet mentis confirmatio in bono; ad lapides autem malos, quælibet mentis obduratio in malo. Quid tibi videtur? Soliditas, stabilitas, firmitas, gravitas et multa in hunc modum, nonne tibi videntur quandam in se lapidum similitudinem trahere, et pro similitudinis jure sibi tale nomen juste vindicare? Quid dicimus de cordis duritia, tenacia vel obstinacia? quid de asperitate, austeritate et crudelitate? Nonne sibi lapidis nomen defendunt quæ in se lapidum similitudinem trahunt? Sed priores illi pertinent ad lapides bonos, sicut et isti posteriores ad lapides malos. Sed puto non esse ejusdem facilitatis bonos vel malos lapides invenire, eo quod difficilius sit bonos lapides quam malorum copiam reperire. Omne enim pretiosum rarum. Boni ergo colliguntur de medio Jordanis, mali autem de quibuscunque locis. De illis Scriptura, ubi eos quærere vel invenire oporteat, manifeste designat; de his autem adinventionis locum determinare quasi superfluum judicat.

CAPUT III.

De malo præsumptionis seu desperationis.

Sed illud videtur mirum magna que admiratione dignum quod jubemur bonos lapides de bono loco collectos in malo loco reponere, malos autem lapides undecunque collectos in bono loco aggregare. Locus bonus præsumptio confidentiæ, locus malus desperatio diffidentiae. Sed tamen debemus in loco confidentiæ congregare lapides malos, et in loco diffidentiae congregare lapides bonos. In die honorum ne immemor sis malorum, et congregasti lapides malos in loco bono, et in die malorum ne immemor sis honorum, et congregasti lapides bonos in loco malo. Quid enim est lapides bonos de medio Jordanis (de loco videlicet facti prodigii) colligere, nisi statum mentis qualis tempore divinæ visitationis fuerit diligenter retractare, et ejus firmitatis secundum unamquamque virtutem exstiterit subtiliter investigare, memoriæque commendando quasi quemdam testimonii tumulum erigere? Sed nunquam salium lapidum

copiam habemus, nisi prius divinæ visitationis et inspirationis gratiam acceperimus. Testatur hoc qui dicit: *Sine me nihil potestis facere (Joan. xv)*; ergo nec lapides bonos est usquam colligere nisi ex ejus operatione. Sed malorum lapidum innumeram multitudinem facile invenimus, quos ex tota vita nostra copiose et ad manum colligimus. Quid ergo opus fuit horum locum designare, quos ubertim possumus unelocumque congregare? Cogitet ergo quisque cujus auritici, cujus obstinationis fuerit, quoties eum divina gratia deseruit, sibi que ipsi reliquit: et hoc faciens malorum lapidum tumulum crexit. In hunc itaque modum possumus tumulos erigere, et diversos e diverso constituere, hinc unum de lapidibus bonis, illinc alium de lapidibus malis. Bonorum lapidum sibi congeriem instituit, qui dixit: *In æternum non obliviscar justificationes tuas, quia in ipsis vivificasti me (Psal. cxviii)*. Malorum lapidum tumulum crexerat, cum dicebat: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper (Psal. l)*.

CAPUT IV.

Quomodo ex malorum nostrorum recordatione oportet presumptionem reprimere.

Sic et tu cum locum confidentiæ teipsum tenere præsenferis, et meritis tuis altiora præsumere perspexeris, memento statim quid aliquando fueris, et ad malorum lapidum congeriem oculos reflectens teipsum in humilitate custodis. Bonum est sane præsumere, non de tua tamen fortitudine, sed de Domini pietate. Ad hoc malorum lapidum in loco bono congregatio cuique valeat, ut per malorum suorum memoriam nunquam de suis viribus præsumat. Ut ergo discat unusquisque præsumere, non de seipso, sed de Domino, semper sibi in presumptionis loco occurrat malorum suorum recordatio: illa sane presumptionis fiducia Dominum placat, et magnalia impetrat, quam humilitas commendat. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion. Sic contrario abominabilis est illa presumptionum fiducia quam generat superbia. Non enim salvatur rex per multam virtutem suam, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ. Maledictus ergo homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum: erit enim sicut myrica in deserto, et non saturabitur cum venerit æstas, quam utilis ergo, putamus, erit in hujusmodi loco illa quam præscripsimus malorum lapidum congregatio, vitiorumque recordatio, quæ nos poterit custodire ab hoc execrabili superbiæ typo, et protegere ab hujusmodi maledicto.

CAPUT V.

Quomodo ex bonorum nostrorum recordatione oportet desperationem repellere.

Sic sane periculo imminente, tentatione superveniente, cum præsenferis animum tuum desperatione tangi, et ad diffidentiam locum dejici, et ad præfinitum castrorum locum devolvi, debes honorum lapidum tumulum præsentem habere, et ad virtu-

tum præteritarum memoriam oculos reflectere, et ex earum recordatione spei tuæ fiduciam reformare. Sic Job rebus nudatus, filiis viduatus, ulcere percussus, cum se in loco castrorum deprehensum cerneret, et desperationis malo se pulsari præsenferet, ut diffidentiam malum temperaret, ad honorum lapidum acervum recurrit, et ex bonorum recordatione castra sua undique munit, et desperationis insultus fortiter repellit, cum dicit: *Oculus fui caeco, et pes claudus; pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligenter investigabam. Conterebam molas iniqui, et dentibus illius auferebam prædam (Job xxix)*. Sic et Ezechias sub necessitatis articulo ad hujusmodi lapidum munimina recurrerebat, cum de vita diffideret, et ex bonorum actuum suorum representatione, Domini misericordiam provocabat, precumque suarum obtentu, diffidentiam pericula propulsabat: *Memento, inquit, Domine, quomodo ambulaverim coram te in veritate et corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim (IV Reg. xx)*. Debemus itaque et nos promptum et familiare haberi sub omni tempore tentationis, antea actorum bonorum memoriam præsentem tenere et cum hac consuetudinem in continuum usum duxerimus, quasi lapides bonos, et juxta divinum documentum electos in loco castrorum collocavimus. Nihil enim aliud est electos lapides in unum locum congregare, nisi divinæ confirmationis et corroborationis qualitates diligenter retractare, memorieque commendare, et nihil aliud est eos in loco castrorum fixisse, nisi hujusmodi memoriam in omni tentationis articulo firmiter assuevisse.

CAPUT VI.

De duodecim principalibus virtutibus in quibus solidandus est animus.

Hos autem de medio Jordanis alveo per Dei virtutem siccato, et ad numerum duodecim tribuum colligimus, quando statum mentis nostræ, qualis sub divinæ visitationis tempore fuerit, diligenter discutimus, et quales tunc temporis in unaquaque principalium virtutum, juxta aliquid fuerimus, subtiliter exquirimus. Hoc est enim singulos de singulis tribubus homines suum lapidem tollere, quantæ firmitatis, juxta aliquid ad singulas virtutes per aspirationis gratiam aliquando exstitit, veraciter invenisse. Quid autem de duodecim filiis Jacob sentiamus, ex quibus originem trahunt hæc duodecim tribus, alio loco jam diximus. Per Ruben et Simeonem intelligimus timorem et compunctionem; per Levi, spem; per Judam, charitatem; per Issachar, jucunditatem; per Zabulon, severitatem; in Gad intelligitur abstinentia; in Aser, patientia; in Dan et Nephtalim, circumspectio et speculatio; in Joseph et Benjamin, discretio et invisibilium contemplatio. Horum autem rationem hoc loco ostendere jam volumus, de quibus quod nobis rectius videbatur alias jam diximus. Sed qui ex tali sobole semen suum in duodecim tribubus multiplicatum esse confidit discat quales lapides de medio Jordanis tollere de-

buerit, cum hanc virtutum progeniem usque ad ejus A transitum promoverit. Recolat ergo quid roboris, quid fortitudinis vel firmitatis ad divinæ aspirationis afflatum se senserit hausisse, hoc est et lapides electos de loco determinato tulisse. Sed ut per singulos de singulis tribus homines hæc lapidum electio fiat, hanc considerationis suæ operam per singulas quas distinximus virtutes exercent, et lapidum suorum numerum usque in duodenarium extendat. Cogitet ergo quisquis cupit post Jordanis conversionem hoc Dominicum præceptum implere; cogitet, inquam, sub tempore divinæ visitationis cujus vigoris fuerit juxta aliquid in unaqualibet virtute. Cogitet quanta soliditas tunc temporis ei fuerit in timore, quanta gravitas in compunctione, quanta stabilitas in spe, quanta integritas in charitate, quanta maturitas in jucunditate, quanta asperitas in severitate. Cogitet quam austerus fuerit in abstinentia, quam robustus in patientia, quam sollicitus in circumspectione, quam assiduus in speculatione, quam certus in discretionem, quam quietus in contemplatione. Cum autem hæc omnia plene perspexerit memoriæque mandaverit, tumulum qualem oportuit erexit. Infiniti negotii esset, et quod nemo omnino explere potuisset, si juberet Dominus omnes de omnibus tribus lapidem suum tollere, eo quod nemo sufficeret seipsum digne pensare, qualis sit ad omnia, non dicam in omni, sed una solummodo qualibet virtute. Sufficit ergo unum aliquod præclarum et insigne æstus sui desiderium C per omnes has quas determinavimus virtutes segregare, talisque memoriæ usum firmare et in ejusmodi recordatione sub omni diffidentiae periculo contra desperationis malum pugnare. Facile enim animum suum quantumlibet dejectum, quantumlibet tentatione pulsatum, a spes divinæ miserationis statumque confidentiæ reparat: qui qualis aliquando ex divina operatione fuerit, ad memoriam revocat. Omnino et absque dubio libenter se exercet in tali studio, cui datum est nosse quid valeat, vel quod utilis sit hæc hujusmodi lapidum studiosa collectio.

CAPUT VII.

De soliditate timoris.

Quam utilem, queso, putamus illum lapidem D quem primo loco posuimus, soliditatem videlicet timoris per quem mens fundatur in solido humilitatis. Quantum autem valeat Dominica illa sententia probat, quæ dicit: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, et quietum, et tremementem sermones meos?* (Isa. LVI.) Ille est lapis offensionis et petra scandali, nisi forte dubites hunc esse lapidem quem reprobaverunt ædificantes, et factus est in caput anguli. Superbæ etenim mentes, et suam justitiam statuere volentes, nil solent molestius pati, nihil amplius indignari quam apparere despecti et viles videri.

CAPUT VIII.

De gravitate compunctionis.

Sed et secundum lapidem, qui dictus est gravitas compunctionis, apud Jeremiam puto posse reperiri, qui petivit capiti suo aquas ut lugeat interfectos populi sui (Jer. v), et datum ei non dubito ab eo qui convertit petram in stagna aquarum et rupes in fontem aquarum. Hanc eandem petram apud Petrum puto inveniri posse, eo quod tactus dolore cordis intrinsecus egressus sit foras, et flevit amare, percutiens bis silicem, et egressæ sunt aquæ largissimæ, et factum est irriguum superius, et irriguum inferius.

CAPUT IX.

De spei longanimitate.

Tertiam petram, quæ est longanimitas spei, apud Job non dubito posse reperiri, de qua sibi fundebat rivos olei, unde et lenibát dolores corporis sui. Sperabat enim usque ad mane inter tot damna, dolorumque vulnera, nunquam exhaustus oleo spei suæ, nusquam diffidens de unctione divinæ misericordiæ: *Etiamsi occiderit me*, inquit, *in ipso sperabo* (Job XIII).

CAPUT X.

De charitatis integritate.

Quartam itidem apud Petrum petram invenio, cui dictum esse non dubitamus a Domino: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi), eo quod diligeret Christum Domini ex toto corde suo, et ex tota anima sua, et ex tota mente sua, veraciter agnoscens quod ipse esset Christus Filius Dei vivi. Ubi, obsecro, invenitur charitatis integritas si eam apud Petrum non reperias, qui coram cordium inspectore audet profiteri et dicere: *Domine, tu scis quia amo te?* (Joan. xxi.)

CAPUT XI.

De maturitate jucunditatis.

Quintam autem petram apud populum illum esse dubitare quis audeat, quem Propheta Domini inter cætera prophetiæ dogmata beatificat? *Beatus*, inquit, *populus qui scit jubilationem* (Psal. LXXXIII). Beatos utique esse quis neget, quos Dominus cibavit adipse frumenti, et de petra melle saturavit eos: jucunditatem etenim et exultationem thesaurizavit super eos. Animadvertis, ut arbitror, quale sit etiam hunc lapidem inter cæteros possidere, qui fuit jucunditatis melle, et satiat intractem in gaudium Domini sui interna dulcedine. Quale, queso, erit quoties opportunum fuerit de petra melle saturari, et de torrente voluptatis in via bibere et inebriari? Ille est quintus ille, ut dictum est, lapis, qui dictus est maturitas jucunditatis. Nil ergo levitatis habeat, nil ei caducum, nil carnale sapiat, ad magnam autem maturitatis gravitatem animum componat, qui solum hoc esurit et sitit, quod de hoc lapide manat.

CAPUT XII.

De asperitate severitatis.

Sed ille, ut arbitror, dimicabat in lapide sexto,

cui dictum est a Domino : *Ecce dedi faciem tuam valentiorē facieb⁹ eorum, et frontem tuam duriorē frontibus eorum, ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam (Ezech. III)*. Conterebat ergo Jeremias exasperantem domum Israel in adamante et silice, eo quod esset atrita fronte et duro corde, stansque in porta domus Domini, annuntiabat eis scelera eorum, verba eorum non timens, nec vultus eorum. Hunc lapidem tenet in manibus rex ille fortis et potens in prælio, in quo dejectus est fortis armatus, et vir bellicosus ab adolescentia sua. Prævaluit enim David in Philisthæum in funda et lapide in nomine Domini. Vides certe qualibus armis ille adolescentulus et contemptus et statura pusillus dejecerit Goliath gigantem immanissimum, eo quod doctus esset a Domino doctas habere manus ad prælium et digitos suos ad bellum. Habebat sane arma non carnalia, sed potentia a Deo ad destructionem munitionum, et erat in eis pugnans et destruens omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivatem redigens omnem intellectum in obsequium Christi. Super omnes enim videntes se intellexit, et idcirco fiducialiter annuntiavit justitiam Domini in Ecclesia magna, sicut et ipse de seipso de præterito perhibuit, et de futuro promittit : *Annuntiavi, inquit, justitiam tuam in Ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo : Domine, tu scisti (Psal. xxxix)*. In promptu itaque habes ulcisci omnem inobedientiam, arguebat elatos, corripiebat inquietos, et in asperrimæ increpationis lapide et correptionis asperitate dejiciebat veritatis adversarios. Et cum esset vir mitissimus in populo suo et mansuetissimus : *Memento, inquit, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus (Psal. cxxx)*; cum esset, inquam, tantæ mansuetudinis, nihilominus tamen in matutino interficiebat omnes peccatores terræ, ut disperderet de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

CAPUT XIII.

De austeritate abstinentiæ.

Septimum lapidem diximus esse austeritatem abstinentiæ. In hac petra pater Samson obtulit Domino holocaustum, et obtinuit gignere de sterili virum fortissimum virorum, ad ignominiam gentium, et gloriam plebis suæ Israel (*Judic. xiii*). Pudit sane eum tandem aliquandiu pavisse sterilem, et quæ non parit, et ulterius noluit, sicut nec debuit, debitor esse carnis, ut secundum carnem viveret, sed castigans corpus suum, et in servitutem redigens, hædinasque carnes in abstinentiæ petra immolans, jusque carniū cum carnibus ipsis accepto cælitus igne consumens, fluxasque corporis restringens noluit de cæterō ire post concupiscentias suas. Sicque, impetu carnis edonito, impetum spiritus roboravit, qui carnis infirmitate sit fortior.

CAPUT XIV.

De robore patientiæ.

Post hos lapides sequitur robur patientiæ : quem

lapidem me recolo octavo loco annumerasse. Ecce lapis fortissimus, omniumque durissimus. Hunc lapidem tenet in manibus cælestis militiæ signifer ille protomartyr Stephanus, et factus est ei turris fortitudinis a facie inimici. In hoc lapide lapidum se prementium sustinuit fortiter ictus, nec timuit lapidantium manus, nec eorum impetum, qui stridabant dentibus in eum (*Act. vii*). O lapis fortis et durus, sed dulcedine plenus ! O pectus robustissimum, sed pietate plenum ! Miraris quilibet audis quomodo in patientia sua possedit animam suam, sed mirari potius debuisses quomodo animus sub tanta persecutionis amaritudine non amiserit dulcedinem suam. Ab inimicis premebatur, et pro inimicis precabatur. Sustinebat sævitiam humanam, et suscipiebat gloriam divinam : *Ecce, inquit, video cælos apertos, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei (ibid.)*. In terris premebatur, et de cælis consolabatur. Affligebatur ex illata miseria, afficiebatur ex inolita misericordia, gratulabatur ex inspecta gloria. Ecce sub uno eodemque tempore videbat inferius unde compateretur, videbat superius unde jucundaretur. Ecce quomodo de eodem pectore manabat pietas cum jucunditate, jucunditas cum pietate. Ecce quomodo de eodem vase manat oleum cum melle, oleum pietatis cum melle jucunditatis. Quæ, quæso, est ista in lapide isto olei et mellis impermistæ confusio et inconfusa permistio ? Miror si non miraris quomodo pugnator fortis sub uno eodemque momento sugebat mel de petra oleumque de saxo durissimo. Mira virtus patientiæ, et quis digne penset pretium hujus petræ, quæ in tanta copia distillat oleum cum melle ? Quanta, quæso, olei et mellis copia iuesse deprehenditur, ubi misericordia nulla malitia minuitur, ubi dulcedo nullo dolore attenuatur ? Imo mirum in modum crescit ex dolore delectatio, et ex passione compassio. Martyr sane cum lapidaretur, magis miserebatur inimicis suis quam membris suis. Positis enim genibus orabat, dicens : *Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt (ibid.)*. Ecce quoad positionem genuum effusum est oleum, et de cætero velut oleum effusum factum est nomen suum. Siquidem ad miserationem inimici facta est effusio olei, intantum ut adolescens, qui ominus sedebat, respersus sit ex odore unguenti. Incurvato namque corpore et inclinato capite, cœpit oleum effluere, et factum est sicut unguentum in capite, et descendit in oram vestimenti ejus qui vestimenta servabat. Velociter ergo surgens, qui diu sederat in tenebrosis et in umbra mortis cœpit currere in odorem unguentorum, exultansque ut gigas ad currendam viam suam, quocumque erat impetus Spiritus, illic gradiebatur, et de cætero factus est Christi bonus odor omni loco.

CAPUT XV.

De sollicitudine circumspectionis.

Nonam petram invenio apud Ezechiam, invenio eam et apud amici sponsam, sponsique amicam, cui

dicitur in Canticis : *Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petrae, in caverna maceriae* (Cant. II). Sic et Ezechias ad sponsae similitudinem quietem eligens, secretumque captans, sedensque in foraminibus petrae, seu etiam caverna maceriae, sicut pullus hirundinis, sic clamabat, meditabatur ut columba : O quis mihi dabit pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam, si forte possim evolare in id loci, ubi passer invenit sibi domum, et turtur nidum ubi reponat pullos suos ! Ubi, quaeso, quidquam tuti reperietur, si in foraminibus hujusmodi petrae non invenietur, ubi studiosa praemeditatio quaecunque pericula, antequam eveniant, praevidet, et ventura praeveniens, ex praeteritis futura colligit, et de dubiis rebus non dubios eventus saepe praenoscit ? Quid enim est aliud circumspectio, nisi circumstantium malorum sollicita sagaxque perscrutatio ? Ad hanc pertinet praeteritorum malorum retractatio, praesentium consideratio, futurorum praemeditatio, ut secundum nomen suum veraciter sit circumspectio. Hujus assiduitas hominem cautum efficit, et quantum possibile est, tutum reddit.

CAPUT XVI.

De assiduitate speculationis.

Decimus lapis dictus est assiduitas speculationis. Jacob declinans a malo, dansque locum irae, dum peregre proficiscitur festinans, ne fuga sua fieret hieme aut Sabbato, hunc lapidem in itinere invenit, inventumque capiti suo supposuit, ne non haberet ubi caput suum reclinaret, dum in via obdormiret (Gen. XVIII). In hoc lapide in pace, in idipsum obdormit et requiescit, et in itinere requiem invenit, quam nec in cubiculis stratisque purpureis invenire possunt qui mollibus vestiuntur, et in domibus regnum sunt. Reclinato itaque capite, Jacob in hoc lapide, clausisque oculis concupiscentiae (quos apertos legimus in primo parente), dum in hoc reclinatorio alta quiete sopitur, dum exteriorum omnium libenter obliviscitur, animus ejus ad interiora evigilat, videtque quae prius vigilans et videns videre non poterat. Scala usque in caelum porrecta, ante ejus oculos erigitur, Dominusque innixus scalae conspicitur, ut per invisibilem formam, invisibiliumque figuram, in intellectibilium intelligentiam, speculantis animus sublevetur. Felix cui visibilium scientia sit scala ad invisibilia cognoscenda. Pulchrum spectaculum videre hujus scalae scalaria modo congruo, proportionabiliterque locata, et usque in summum ordinatae distinctionis continuatione producta, ut per multiplicem creaturarum differentiam, dignitatumque degradationem ordinate distinctam, distincteque ordinatam, paulatim se animus ad superiora promoveat, provectionisque gradibus semper ad altiora conscendat, donec invisibilia Dei a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta concipiantur, et Dominus innixus scalae videatur. Quis, quaeso, hoc, nisi in hoc reclinatorio dormiens videret, quis hoc evigilans efficeret, ut ascensionis suae

scalam usque in caelum protenderet, et visibilium speculationi speculationem invisibilium continueret ? Quid quod in hoc ascensionis tramite angelicae occursionis alludium sponte se ingerit, ut humanae investigationi divina revelatio occurrat ? Itaque videntur angeli in hac scala nunc ascendere, nunc vero descendere, et nunc ad summa, nunc ad ima animum erudire, ut in divinis et humanis multa, quae per seipsum non poterat, ex divina revelatione cognoscat. Et possent quidem angeli sine scalae ministerio pro desiderii sui arbitrio, sive in ima descendere, sive ad summa evolare, nec opus esset divinae inspirationi in ulla revelationum suarum manifestatione ullius corporae similitudinis instrumentum quaerere, nisi vellet nos primo per speculum et in aenigmate, et non statim facie ad faciem videre. Ascendunt itaque angeli in hac similitudinum scala atque descendunt, atque alii post alios modo accedunt, modo discedunt, ut dum multiplicium revelationum alia ingeritur, alia subtrahitur, speculantis animus multiformiter illuminetur, ut quae simul pro intelligentiae suae exiguitate capere non poterat, succedenter et per morarum intervalla sigillatim intelligat. Ecce quid inventiunt, qui in hoc lapide obdormiunt. Felices quibus vertitur in scalam, quod aliis solet esse in ruina. Felices quibus exteriorum scientia sit scala ascensionis, non ruina dejectionis. Felices quibus scientia illa quae inflat, non est ad inflationem, sed ad inflammationem ejus quae aedificat. Felices quibus temporalium pulchritudo sit aeternitatis instigatio. Oportet ergo, ut animadvertitis, caput in lapide reclinare, et in hujus speculationis desiderio animum obdurare, et huic studio pertinaciter insistere, qui cupit hanc ascensionis scalam invenire.

CAPUT XVII.

De certitudine discretionis.

Certitudinem discretionis undecimum lapidem diximus, quam si diligenter quaerimus, citius apud Paulum invenimus. Tantum siquidem de discretionis dono confidit, tantum de consilii sui certitudine praesumit, ut fidenter consilium det, ubi Dominicum praceptum non habet : *De virginibus*, inquit, *praceptum Domini non habeo, consilium autem do* (I Cor. VII). Hinc est quod aliis seipsum in exemplum conversationis proponit, et vitam suam vivendi formam sequacibus ostendit, cum dicit : *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi* (I Cor. XI). Et recte sane eo quod statuerit Dominus supra petram pedes suos, et direxit gressus suos. Hujusmodi, ut arbitror, lapidibus viatorum illorum via strata erat, de quibus Propheta pro admiratione exclamat : *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona !* (Rom. X.) His, ni fallor, lapidibus magnus ille patriarcha Joseph, quem princeps populorum constituit dominum domus suae, et principem omnis possessionis suae, ut erudiret principes ejus sicut semetipsum, et senes ejus prudentiam doceret. His, inquam, lapidibus plateas Aegypti

recte creditur stravisse, intantum ut non haberent filii Israel necesse servire in luto et latere omnibus diebus vitæ suæ. Horum adhuc lapidum penturiam Propheta sustinebat, et sub magna discretionis inopia laborabat, cum adhuc fixus esset in limo profundi, eo quod nondum sibi constaret rati certitudo consilii, intantum ut Domino proclamaret et diceret: *Quandiu ponam consilia in anima mea?* (Psal. xviii.) Sed de hoc limi profundo nunquam plene emersisset, nisi hanc, de qua loquimur, petram tandem aliquando invenisset: *In petra, inquit, exaltavit, me, et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos* (Psal. xxvi). Qui de hoc genere lapidum viam sibi non sternit, nunquam munde incedit, nunquam stabiles gressus figit. Qui vult ergo firmiter et honeste incedere, debet nil omnino inconsulte agere, et quali debuit lapide constat sibi viam stravisse, et potest secure incedere. Omnia, inquit Sapiens, fac cum consilio, et nunquam penitebis (Eccle. xxxii).

CAPUT XVIII.

De quiete contemplationis.

Lapidem duolecinum, omniumque novissimum invenire possumus, ut arbitror, apud Dominicum sepulcrum. Dictus est, ut superius est dictum, lapis is tranquillitas contemplationis. De hoc genere lapidum Joseph ille ab Arimathæa sepulcra sibi incidit, sed Jesus in eo mortuus quievit, quia quietem quam prudentia sibi per meditationem quærit, et per diffiniti omnem describit, sapientia per contemplationem invenit, et per experimentum apprehendit. Semper vera prudentia quærit, et semper quærere debet illam quam Christus docuit pacem, ut non turbetur neque formidet. Semper studet ubi talem pacem inveniat, semper nititur ut veram sibi securitatem defendat, sed semper invenit quod de præterito doleat, quod in præsentis oppugnet, quod in futurum caveat atque pertimescat. Potest ergo animus hanc pacem per prudentiam solerter quærere, et per meditationem subtiliter investigare, nunquam eam tamen nisi per sapientiam et contemplationis gratiam poterit invenire. Sed, cum ceperit animus per puram intelligentiam semetipsum excedere, et in illam incorporeæ lucis claritatem totus intrare, et in his quæ in intimis videt quemdam intimæ suavitatis saporem trahere, et ex eo intelligentiam suam condire, et in sapientiam vertere, intantum in hoc mentis excessu pax illa quæ neque turbatur, neque formidat, invenitur atque obtinetur ut fiat silentium in cælo quasi hora dimidia, ita ut contemplantis animus nulla altercantium cogitationum tumultuatione turbetur: nihil omnino invenies, vel quod per desiderium petat, vel per fastidium arguat, vel per odium accuset. Ad summam itaque pacem componitur, qui in hoc lapide sepelitur, qui intra contemplationis tranquillitatem totus colligitur atque concluditur. Neque enim lapis iste sicut ille Jacob soli capiti supponitur, neque sicut ille posterior pedibus substernitur, sed toto

A corpori coaptatur atque applicatur. Hic itaque lapis totum corpus ambit, totum includit, et ab omni parte comprehendit, eo quod pax illa, quæ omnem sensum exsuperat, omnem sensum humanum funditus absorbeat, et in divinum quemdam habitum puriorem animæ partem felici transfiguratione convertat. Jacet hic corpus sine sensu et motu in hoc Dominico monumento; nihil sensualitas, nihil agit inaginat, et omnis inferior vis animæ proprio interim induitur officio.

Non enim hoc lapideum monumentum (sicut saxum illud patriarchæ Jacob reclinatorium) suscipit corpus vivum, quamvis sopitum, nec recipit corpus nisi mortificatum. Aliud dormire, aliud est obire. Aliud spiritum suum totum in seipsum colligere, et aliud est supra se levare et seipsum deserere. Aliud est appetitum coercuisse, exteriorumque curam cordi excidisse atque aliud est ipsum sibi in oblivionem venire. Oportet ergo antequam introire liceat in illud intimæ quietis secretum et summæ tranquillitatis arcanum; oportet, inquam, ut fiat illa valde gravis et vere mirabilis, non dissolutio animæ et corporis, sed alia hac multo mirabilior multoque gloriosior, illa denique, cujus ista est typus, divisio videlicet animæ et spiritus. Hanc autem operari in nobis solet sicut testatur Apostolus, vivus ille Dei sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio accipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus. Quid, quæso, uspiam creaturarum hac divisione mirabilis cernitur, ubi id quod essentialiter unum est atque individuum in seipsum scinditur, et quod simplex in se et sine partibus constat a seipso dividitur atque separatur? Neque enim in homine uno alia essentia est ejus spiritus, atque alia ejus est anima, sed prorsus una eademque simplicisque naturæ substantia. Non enim in hoc gemino vocabulo gemina substantia intelligitur; sed, cum ad distinctionem ponitur gemina vis ejusdem essentiæ, una superior per spiritum, alia inferior per animam designatur. In hac itaque divisione, anima et quod animale est in imo remanet; spiritus autem et quod spirituale est ad summa evolat. Quod corpulentum atque feculentum quasi corpus emortuum deficit, et recidit in se et sub seipsum; quod subtile et defæcatum est quasi spiritus efflatus ascendit, et transcendit intra, et ultra semetipsum. O alta quies, o sublimis requies, ubi omne quod humanius moveri solet motum omnem amittit, ubi omnis qui tunc est motus divinitus fit, et in Deum transit! Hic ille Spiritus efflatus, et in manus Patris commendatus non, ut ille somnator Jacob, scala indiget, ut ad tertium, ne dicam ad primum, cælum evolet. Quid, quæso, scala indigeat, quem Pater inter manus bajulat, ut ad tertii cæli secreta rapiat, intantum ut glorietur, et dicat: *Dextera tua suscepit me. Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me?* (Psal. xvii.) Non ergo opus hic habet Spiritus

ille de melio sublatus officio scalæ, nec eget in illa subtilitatis suæ ascensione sustentari alicujus corporeæ similitudinis adumbratione, ubi videt facie ad faciem, non per speculum, et in ænigmate. Mentior si ipsi de seipsis non idem asserunt qui ejusmodi sunt: *Nos autem omnes, inquit, revelata facie, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu (II Cor. III).* Vides certe quid agat, et intelligis, ut arbitror, quid valeat illa divisio animæ et spiritus, de qua superius jam diximus. Spiritus ab infinis dividitur ut ad summa sublimetur. Spiritus ab anima scinditur ut Domino uniat. Qui enim adhæret Domino, unus spiritus est. Felix divisio, et expectamus separatio, ubi quod passibile, quod corruptibile dignoscitur, suis interim passionibus moritur, usque adeo ut nihil passibilitatis, nihil corruptibilitatis interim sentiatur; ubi et illud quod spirituale, quod subtile, usque ad speculationem divinæ gloriæ sublimatur, et in eandem imaginem transformatur. Pars igitur inferior componitur ad summam pacem et tranquillitatem, pars autem superior sublimatur ad gloriam et jucunditatem. Sic faciem Moysi (superiorem sane corporis partem) a consortio Domini glorificatam agnovimus, ita ut non possent filii Israel intendere vultum ejus propter claritatem ipsius. Quis, quæso, digne dicere, quis explicare, sufficiat quid perfectionis in excessu sui glorificatione spiritus acquirat, quamvis peregrinationis suæ protelationem usque in diem tertium non extendat, etiamsi silentii moram usque ad dimidiam horam non producat,

licet eat et redeat in similitudinem fulguris coruscantis? Sic Moyses de consortio divini colloquii, cum clarificato vultu etiam cornua reportat, ostendens quid virtutis, quid fortitudinis de ejus contubernio contraxerit, qui dat virtutem et fortitudinem plebi suæ benedictus Deus. Redit ergo tandem, et revertitur ad se spiritus ille qui longe excesserat supra se, et quod passibile et corruptibile posuerat, quasi impassibile et incorruptibile ad prioris status comparisonem resumit, et in novitatem vitæ resurgit. Quid tibi videtur ad illatam injuriam hilarescere, ad objectam contumeliam non erubescere, de tribulatione gaudere? nonne hoc est in novitate vitæ ambulare, et secundum aliquem modum se ipsum impassibilem ostendere, et suis passionibus non subjacere? Ecce quousque proficiunt qui in hoc lapide requiescunt. Multa sunt quæ de hac materia dici potuissent, si hoc loco dici debuissent et moderatæ digressionis mensuram non excederent. Puto enim hoc novissimum genus lapidum omnium esse dignissimum atque pretiosissimum. Nullum tamen debemus spernere, sed singulos scilicet de singulis quærere, et in unum congregare.

Notandum sane hoc esse primum opus, quod in terra promissionis fieri præcipitur, ut divinorum operum æternum memoriale primo omnium constituatur. Sine hoc enim lapidum cumulo, Dominica illa æternæ hæreditatis promissio nunquam fortiter acquiratur, nunquam secure possidetur. Qui enim beneficiorum divinitus perceptorum obliviscitur, ad majora obtinenda promoveri non meretur.

DE STATU INTERIORIS HOMINIS.

PROLOGUS.

Sero quidem misi quod petenti promisi. Sed necessitatis, non voluntatis, vir amantissime, fuit quod prius non feci quod prius quidem volui, sed multis occasionibus intercurrentibus, propositumque præpeditibus jussionem tuam explere non potui. Unum quod mihi post tam multam promissionis meæ procrastinationem videbatur superesse, statui diuturnæ dilationis dispendia, saltem uberiore debiti fenore recompensare. Inter hæc, amice, amici animum libeat pendere: cui dulce fuit dulcis amici obsequiis diutius inhærere, et, ut suus labor illius voluntati (non audeo dicere utilitati) diutius militaret, compendiosum opus ex industria in longum protrahere. Sumpta igitur occasione scribendi, seu etiam regula dicendi ex illis Isaïæ verbis, quæ meo tibi munere exponi postulasti, quædam de interioris hominis statu diffusius digessi. Deambulantibus itaque, non itinerantis more brevis itineris compendia multiplices evagatione protraxi, non locorum

amœna, sed verborum profunda, sententiarumque sublimia curiosa otiositate, et otiosa curiositate perlustrans simul et admirans. Quis enim merito non miretur vetustatis nostræ statum, sub tam compendiosa verborum brevitate plene comprehensum? Pendite, obsecro, quam congruo ordine, quam miranda ratione prius vitia, postea peccata mystice describantur, ubi et remediorum contemptus adnectitur, in quibus tribus totius spiritualis corruptionis summa comprehenditur. Triplex vitium, triplex peccatum, triplex remedium: impotentia, ignorantia, concupiscentia. Tria hæc interioris hominis sunt vitia, quæ, cum consensum alliciant, transeunt in peccata. Secundum hoc itaque triplex genus vitiorum est, et triplex genus peccatorum. Alia namque sunt peccata quæ per infirmitatem, alia quæ per errorem contrahimus, alia vero quæ ex sola perversa voluntate ultro committimus. Triplex remedium intelligimus in divinis institutionibus, in divinis comminationibus, in divinis promissionibus.